

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikostorjunnasta puolustusvoimissa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa, joka korvaisi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain.

Uudistuksen tavoitteena on ollut luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet on otettu huomioon.

Laissa erotettaisiin nykyistä selkeämmin rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävä rikosten selvittämistehtävästä. Edelleen ehdotettavan lain ja sotilaskurinpitolain välinen suhde selkeytettäisiin.

Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin ja kattavammin puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivien toimivaltuuksista, toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien suoja ja toisaalta rikostorjunnan tarpeet huomioon ottaen. Sama koskisi oikeutta tietojen saantiin eräistä viranomaisten rekistereistä ja rikostorjunnassa pidettäviä henkilörekistereitä koskevia säännöksiä.

Uutena ehdotetaan säädettäväksi poliisin antamasta avusta silloin, kun puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla ei ole toimivaltaa tehtävien hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa. Lisäksi puolustusvoimien rikostorjunnan valvonnasta säädettäisiin nykyistä kattavammin.

Samalla ehdotetaan muutettaviksi tieliikennelakia, turvallisuusselvityksistä annettua lakia, puolustusvoimista annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annettua lakia ja henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annettua lakia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samaan aikaan uuden pakkokeinolain ja uuden poliisilain kanssa.

Sisällys

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Puolustusvoimista annetulla lailla (551/2007) puolustusvoimien tehtäväksi on säädetty muun muassa Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluu maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen, alueellisen koskemattomuuden turvaaminen sekä kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen.

Puolustusvoimat vastaa sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan

torjumisesta. Tehtävä on puolustusvoimissa kuulunut perinteisesti pääesikunnan tutkintaosaston tehtäviin.

Pääesikunnan tutkintaosaston poliisitehtäviin kuuluu lisäksi eräiden sotilasoikeudenkäyntiasiana tai sotilaskurinpitoasiana käsiteltävien rikosten selvittäminen, samoin kuin puolustusvoimien palveluksessa olevan sotilaan tekemäksi epäillyn rikoslain 40 luvussa tarkoitetun rikoksen selvittäminen. Pääesikunnan tutkintaosasto selvittää myös puolustusvoimien palveluksessa olevan muun henkilön kuin sotilaan tekemiksi epäiltyjä rikoslain 40 luvussa tarkoitettuja rikoksia ja tiettyjä puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvia rikoksia, jos voidaan todennäköisin syin epäillä, että rikokseen on osallisena myös sotilas.

Poliisitehtävät, jotka puolustusvoimat hoitaa normaaliaikana, kuuluvat puolustusvoimien hoidettaviin myös valmiutta kohotettaessa ja poikkeusoloissa. Toiminnan tehokkuus poikkeusoloissa voidaan parhaiten varmistaa siten, että normaaliaikana luodaan ja ylläpidetään toimiva organisaatio ja perehdytetään tarvittava henkilöstö. Toiminta jatkuu pääosin samanlaisena myös valmiutta kohotettaessa ja poikkeusoloissa, vain painotukset muuttuvat. Järjestely vastaa julkisen hallinnon valmiussuunnittelussa yleisesti noudatettua periaatetta.

Suomessa suojelupoliisin tehtävänä on poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) mukaan torjua sellaisia hankkeita ja rikoksia, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta sekä suorittaa tällaisten rikosten tutkintaa. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi. Poliisihallitus määrää tarkemmin ne asiaryhmät, jotka kuuluvat suojelupoliisin tutkittaviksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Katsaus sääntelyn kehittymiseen

Puolustusvoimien poliisitoimintaa säänteli ennen voimassa olevan lain antamista vuodelta 1967 oleva asetus poliisitoiminnasta puolustuslaitoksessa (18/67). Asetus oli suppea ja muun muassa keskeiset tutkinta- ja valvontatehtävät määriteltiin siinä viittauksella poliisia koskeviin asianomaisiin säädöksiin. Sama koski puolustusvoimissa poliisitehtäviä varten pidettäviä henkilörekistereitä.

Vuonna 1967 voimaan tulleen poliisilain (84/66) 3 §:n mukaan poliisin toimialaan kuuluvia tehtäviä voidaan asetuksella määrätä puolustuslaitoksen, rajavartiolaitoksen ja muiden viranomaisten suoritettaviksi. Puolustusvoimien osalta asiasta säädettiin edellä mainitulla poliisitoiminnasta puolustuslaitoksessa annetulla asetuksella.

Poliisitoiminnasta puolustuslaitoksessa annetun asetuksen mukaan pääesikunta ja sen alaiset viranomaiset suorittivat puolustusvoimissa poliisin toimialaan kuuluvia tehtäviä. Tehtävien osalta viitattiin poliisilain 4 §:ään. Edellä mainitussa pykälässä, jonka sittemmin korvasivat poliisin hallinnosta annetun lain säännökset, lueteltiin muun muassa paikallispoliisille kuuluvina tehtävinä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, rikollisuuden torjunta ja rikostutkinta sekä suojelupoliisille kuuluvina tehtävinä sellaisten hankkeiden seuraaminen ja ilmaisaattaminen, joiden on syytä varoa kohdistuvan valtakunnan itsenäisyyttä tai sen laillista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä vastaan taikka

jotka ovat omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Asetuksen mukaan puolustusvoimille kuuluvat poliisitehtävät olivat varsin laajat ja moninaiset.

Poliisitoiminnasta puolustuslaitoksessa annetun asetuksen mukaan pääesikunnalla oli toimivalta tutkinta- ja valvontatehtävissä sekä rikostutkinnassa puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella ja muuallakin, kun kysymyksessä oli sotilasoikeudenkäyntilaisissa tarkoitettu rikos. Oikeus tutkia puolustusvoimissa palvelevan siviilihenkilön tekemää rikosta oli sen sijaan asetuksen säännöksen valossa tulkinnanvarainen.

Vuonna 1995 voimaan tulleen poliisilain (493/1995) 50 §:n mukaan poliisin tehtäviä voitiin lailla säätää puolustusvoimien, rajavartiolaitoksen, tullin tai muun viranomaisen suoritettaviksi. Poliisilaki nosti poliisitoiminnan perustana olevat, ennen asetuksen tasoiset säännökset lain tasolle ja loi pohjan poliisitehtävien hoitamiselle puolustusvoimissa sekä normaalioloissa että mahdollisen kriisin aikana. Puolustusvoimien poliisitoiminnasta annettu asetuksentasoinen sääntely ei enää täyttänyt uuden poliisilain vaatimuksia.

Laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa

Laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa (1251/1995) tuli voimaan 15 päivänä marraskuuta 1995. Laissa tarkoitettuja poliisin tehtäviä suoritettaessa noudatetaan poliisilaisissa säädettyjä periaatteita.

Puolustusvoimat huolehtii:

- 1) sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävän rikoksen tutkinnasta;
- 2) puolustusvoimien palveluksessa olevan henkilön tekemän rikoslain 40 luvussa (virkarikokset) tarkoitetun rikoksen tutkinnasta. Muun kuin sotilaan tekemä rikos voidaan tutkia vain, jos voidaan todennäköisin syin epäillä, että rikokseen on osallisena myös sotilas;
- 3) puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun sellaisen rikoksen tutkinnasta, jonka puolustusvoimien palveluksessa oleva muu kuin sotilas on tehnyt puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella, aluksessa, ilma-aluksessa tai kulkuneuvossa tai palvelustehtävässä edellyttäen, että voidaan todennäköisin syin epäillä, että rikokseen on osallisena myös sotilas; sekä
- 4) suojelupoliisille laissa säädettyä toimivaltaa kuitenkin rajoittamatta, sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi poliisin hallinnosta annetun lain (110/92) 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuista turvallisuus- ja valvontatehtävistä, ei kuitenkaan rikostutkinnasta.

Asian laadun vaatiessa puolustusvoimien poliisitehtävä suoritetaan yhteistoiminnassa poliisin kanssa. Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, tehtävä on siirrettävä kokonaan poliisin suoritettavaksi. Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävän rikoksen tutkinnan osalta viitataan lisäksi sotilaskurinpitolakiin.

Poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavat pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet, jotka ovat saaneet tehtävän edellyttämän koulutuksen, ja puolustusvoimien sotilaslakimiehet. Organisaatiosta ja virkamiesten kelpoisuusvaatimuksista säädetään tarkemmin asetuksella. Laissa tarkoitettuja poliisin tehtäviä suoritettaessa noudatetaan poliisilaisissa (493/95) säädettyjä periaatteita.

Poliisin tehtäviä puolustusvoimissa hoitavalla virkamiehellä on kyseisissä tehtävissä esitutkintalaisa, pakkokeinolaisa ja poliisilaisa poliisimiehelle säädetyt toimivaltuudet. Pääesikunnan tutkinta-

osaston päällikkönä toimiva virkamies tai puolustusvoimien sotilaslakimies toimii tutkinnanjohtajana 1 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetuissa asioissa ja hänellä on sanotuissa tehtävissä lisäksi pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa sekä päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle poliisilaissa säädetty toimivaltuudet. Puolustusvoimien toimesta suoritettavassa esitutkinnassa ei saa käyttää telekuuntelua eikä televalvontaa.

Toimivaltuuksia käytettäessä on nykyisen lain mukaan soveltuvin osin meneteltävä siten kuin esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädetään. Pakkokeinolaissa tarkoitettu teknisestä kuuntelusta päättää tutkinnanjohtajan esityksestä pääesikunnan tutkintaosaston päällikkönä toimiva virkamies, tai tämän ollessa tutkinnanjohtaja, pääesikunnan operaatiopäällikkö. Jos asia ei siedä viivytystä, tutkinnanjohtajalla on pakkokeinolaissa säädetty toimivalta päättää toimenpiteen aloittamisesta.

Sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvan laittoman tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan laittoman toiminnan estämiseksi on oikeus käyttää tarkkailua ja teknistä tarkkailua siten kuin poliisilaissa säädetään. Toimenpiteiden käyttämisestä päättää pääesikunnan tutkintaosaston päällikkönä toimiva virkamies.

Tarkkailusta, teknisestä tarkkailusta ilmoittamisesta ja sanotulla tarkkailulla saadun aineiston käsittelystä säädetään niin ikään poliisilaissa. Teknisestä kuuntelusta laadittu pöytäkirja toimitetaan puolustusministeriölle, joka antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen teknisen kuuntelun käytöstä.

Lisäksi voimassa olevassa laissa säädetään esimerkiksi tietojensaannista ja tehtävien suorittamiseksi tarpeellisista henkilörekistereistä.

Muu lainsäädäntö

Esitutkintatehtäviä suorittavat Suomessa poliisi, tulli, rajavartiolaitos, puolustusvoimat ja erätarkastajat. Muiden esitutkintaviranomaisten kuin poliisin esitutkintatehtävät ovat asiallisesti rajoitettuja. Tulli on toimivaltainen tutkimaan tullirikoksia, joissa tullilain 3 §:n mukaan on kysymys tullilain tai tullin valvottavan tai täytäntöön pantavan muun säännöksen tai määräyksen rikkomisesta, rikoslain 46 luvussa tarkoitettu laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä tai rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu kätkemisrikoksesta. Muunkin säännöksen rikkominen voi olla tullirikos, jos siihen sisältyy omaisuuden maahantuontia tai maastavientiä. Sellainen voi olla muun muassa huumausainerikos. Tulliviranomaisen oikeudesta esitutkintatoimenpiteisiin säädetään tullilain 43 §:ssä.

Rajavartiolain 41 §:n 1 momentissa säädetään, että rajavartiolaitos on esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos on siten muodollisesti velvollinen aloittamaan esitutkinnan samoin perustein kuin muutkin esitutkintaviranomaiset. Tutkinnan aloittamisvelvollisuudesta säädetään lisäksi rajavartiolain 42 §:ssä yhdenmukaisesti esitutkintalaissa säädetyn kanssa.

Rajavartiolaitoksen asiallisesta toimivallasta rikosten tutkimiseen säädetään rajavartiolain 42 §:ssä. Mainitun pykälän 2 momentissa on vastaava viittaus rajavartiolaitoksessa sovellettaviin sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävän rikoksen tutkintaa koskeviin säännöksiin. Viittaus on lain esitöiden mukaan tarpeen sen vuoksi, että rajavartiolaitoksessa palvelee sotilasvirkamiehiä, varusmiehiä ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia naisia, jotka voivat joutua sotilasoikeudenkäyntiasioissa syylliseksi epäillyn asemaan ja myös sotilaskurinpitomenettelyn kohteeksi.

Rajavartiolain mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista on rikosten estämisen, keskeyttämisen ja syytteesen saattamisen osalta voimassa, mitä esitutkintalaissa, pakkokeinolaisissa ja poliisilaissa tai muualla laissa poliisimiehen osalta säädetään. Näitä toimivaltuuksia on kuitenkin rajoitettu jäljempänä mainituin perustein.

Erätarkastajat voivat Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain (1157/2005) mukaan toimittaa kyseisessä laissa tarkoitetun rikosasian selvittämiseksi esitutkintalaissa tarkoitetun suppean esituskinnan, jos asia on yksinkertainen ja selvä eikä teosta ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Laajempia tutkintatoimenpiteitä vaativat asiat on viipymättä siirrettävä poliisin tehtäviksi.

Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kappaleessa olevaa käsitettä ”oikeudenmukainen oikeudenkäynti” on tulkittu suhteellisen laajasisältöisesti. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön perusteella käsitteen on katsottu kattavan myös esimerkiksi esitutkintavirkamiesten esteettömyyden. Ihmisoikeussopimukseen liittyvä näkökohta on otettu huomioon uudemmissa ylimpien laillisuusvalvojen esitutkintavirkamiesten esteellisyyttä koskevissa ratkaisuissa. Ratkaisuissa on usein ollut kysymys siitä, miten on tulkittava esitutkintalain 16 §:n 1 momentin 6 kohdan yleislauseketta ”jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu”.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä tehtävien johtopäätösten mukaan esitutkinta on toimitettava tehokkaasti, joutuisasti, asianmukaisesti ja riippumattomasti. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin katsoi ratkaisussaan *Gharibashvili v. Georgia* 29.7.2008, että valtion on toimitettava tehokas virallinen tutkinta, kun henkilö väittää puolustettavien perustein, että poliisi on kohdellut häntä kaltoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan vastaisesti. Siten yleensä on välttämätöntä, että tutkinnasta ovat vastuussa ja sitä toimittavat henkilöt, jotka ovat riippumattomia tapahtumaan sekaantuneista henkilöistä. Tällä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tarkoittaa paitsi hierarkkisen tai institutionaalisen yhteyden puuttumista myös käytännöllistä riippumattomuutta.

Käytäntö

Puolustusvoimien ohjeistus tutkinnan siirtämisestä pääesikunnan tutkintaosastolle

Puolustusvoimat on ohjeistanut tutkinnan siirtämisestä pääesikunnan tutkintaosastolle. Sen mukaan on perusteltua siirtää tutkinta pääesikunnan tutkintaosaston suoritettavaksi, jos tutkittavaksi tulee törkeitä, laajaa selvitystyötä edellyttäviä taikka erityisasiantuntemusta vaativia rikoksia. Erityisesti niin tulee menetellä silloin, kun luottamuksen joukko-osastossa suoritettavan esitutkinnan puolueettomuuteen epäillä vaarantuvan. Kirjallisen pyynnön tekee joukko-osaston komentaja ja tutkintaa on jatkettava siihen saakka, kunnes tutkinta on siirretty. Tutkintapyynnön esittämistä suositellaan, jos:

- asialla saattaa olla suurta julkisuusarvoa
- sotilasrikos on kohdistunut aseisiin, ampumatarvikkeisiin tai räjähdysaineisiin
- teon kohteena on arvokas omaisuus
- kyseessä on laajaa vahinkoa aiheuttanut vahingonteko
- kyseessä on muutoin vaikeaselkoinen tai laajaa tutkintaa vaativa rikosasia
- teko on tietoturvaloukkaus
- kyseessä on lievää vakavampi pahoinpitely tai vamman tuottamus

- vahingonlaukauksesta on aiheutunut vahinkoa tai todellista vaaraa
- asiassa on tehty kantelu puolustusvoimien ulkopuoliselle lainvalvontaviranomaiselle, esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehelle
- on erityistä tarvetta korostaa tutkinnan puolueettomuutta tai riippumattomuutta
- tapaukset, joissa on syytä epäillä tapahtuneen sotilasrikoksen tunnusmerkistön täyttävää sukupuolista häirintää
- yleensä, jos asianosaisena on henkilökuntaan kuuluva eikä asia ole yksinkertainen ja selvä

Jos tutkinta on siirretty tutkintaosastolle, se päättää myös tutkinnan mahdollisesta suorittamisesta poliisin kanssa yhteistoiminnassa tai tutkinnan siirtämisestä kokonaisuudessaan poliisille.

Pääesikunnan tutkintaosastolla on ollut esitutkintoja seuraavasti:

vuonna

- 2005: 167
- 2006: 123
- 2007: 142
- 2008: 168 ja
- 2009: 163.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ottanut omana aloitteenaan tutkittavakseen poliisin tehtävien suorittamista puolustusvoimissa koskevan lain perustuslainmukaisuuden. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätöksen 18.12.2006 (dnro 891/2/2005) mukaan lain 4 §:n (toimivaltuudet) ja 5 §:n (tarkkailu ja tekninen tarkkailu turvallisuus- ja valvontatehtävissä) keskinäinen suhde on jo alun perin tulkinnanvarainen. Lain sanamuoto herättää kysymyksen, tarkoittavatko 1 §:n 1 momentin 1-3 kohdissa mainitut ”tutkinnassa” ilmaukset jo tapahtuneen rikoksen esitutkintaa, vai kattaako ilmaus myös rikosten ennaltaehkäisevän (tiedustelu)toiminnan. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan käsitettä ”rikoksen tutkinta” tulisi tulkita yhdenmukaisesti muun vastaavan lainsäädännön kanssa. Hän on verrannut sääntelyä tullilain mukaisten toimivaltuuksien sääntelyyn.

Tullilain säätämisen yhteydessä hallintovaliokunta on katsonut, että nykyisen perustuslain 10 §:n 3 momentin tarkoittamalla rikoksen selvittämällä ymmärretään myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi vielä ehtinyt toteutuneen teon tasolle (HaVM 2/1996 vp s. 6).

Myös perustuslakivaliokunta on katsonut, että perustuslain 10 §:n 3 momentissa viestinnän luottamuksellisuuden suojaa koskevalla rajoitusedellytyksellä ”rikoksen tutkinta” ymmärretään jo toteutuneiden rikosten esitutkinnan ohella myös sellaisia tapauksia, kun käsillä on konkreettinen ja yksilöity rikosepäily (PeVL 2/1996 vp).

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan edellä mainittujen valiokuntien kannanottojen perusteella poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain 1 §:n 1 momentin 1-3 kohdissa tarkoitetulla tutkinnalla tulee ymmärtää paitsi jo toteutuneen rikoksen selvittämistä, myös tiedustelutyyppejä tai ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta ennen rikoksen tapahtumista. Tämä tuo apulaisoikeusasiamiehen mielestä varsinaisesti ilmi 4 ja 5 §:n keskinäisen suhteen ongelmallisuuden. Lain 5 §:ssä säädetään ennaltaehkäisevistä tehtävistä sotilaallisen maanpuolustuksen alalla. Säännöksessä tarkoitettujen toimien estämiseksi on 5 §:ssä nimenomaisesti sallittu käytettävän poliisilain mukaista tarkkailua ja teknistä tarkkailua. Kuitenkin jo 4 §:n mukaan puolustusvoimissa poliisitehtäviä hoitavilla virka-

miehillä on telekuuntelu ja televalvonta pois lukien samat valtuudet kuin poliisimiehellä esitutkinta-pakkokeino- ja poliisilakien mukaan. Kun oikeus tarkkailun ja teknisen tarkkailun käyttämiseen perustuu myös ennaltaehkäisevässä tarkoituksessa jo 4 §:n säännökseen, on vaikea ymmärtää, miksi asiasta on säädetty vielä erikseen 5 §:ssä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa, että yksi selitys sääntelyrakenteelle voisi olla se, että tarkoituksena olisi ollut sallia 5 §:ssä tarkoitettujen tilanteiden estämiseksi vain suppeampi keinovaihtoehto eli vain tarkkailun ja teknisen tarkkailun käyttö. Jos tilanne on tämä, on 4 §:n muotoilu liian yleinen, kun se ei ota mainittua erityistilannetta huomioon.

Lakia lienee eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan mahdollista tulkita myös siten, että 5 §:n sääntely olisi tarkoitettu erityissääntelyksi lain 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tilanteita varten, joihin 4 § ei ylipäätään soveltuisi. Hän on todennut, ettei kuitenkaan pidä tällaista tulkintaa lakisystemaattisesti perusteltuna.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on pitänyt poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettua lakia mainituilta osin tulkinnanvaraisena ja epäselvänä. Hänen mielestään laki ei täytä siltä edellytetyjä selvyiden ja täsmällisyyden vaatimuksia.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut, että laki poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa on säilynyt pääosin muuttumattomana sen vuonna 1995 tapahtuneen säätämisen jälkeen. Sen sijaan vuoden 1995 jälkeen pakkokeinolakia on muutettu yli 20 kertaa ja poliisilakia toista kymmentä kertaa. Osa muutoksista ei ole vaikuttanut poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain soveltamiseen. Toisaalta osa suoritetuista muutoksista on merkittävästi laajentanut niin sanottujen salaisten pakkokeinojen käyttömahdollisuuksia. Näiden muutosten osalta peruskysymyksenä on se, onko uusien ja laajennettujen toimivaltuuksien tarkoitettu tulevan automaattisesti myös puolustushallinnossa käytettäviksi. Poliisilakiin on tehty muutoksia esimerkiksi teknisen kuuntelujen soveltamisalan laajentamiseksi ja tarkkailulaitteen sijoittamista koskevan sääntelyn uudistamiseksi. Edelleen uusina on otettu sääntely matkapuhelimen sijaintitiedon hankkimisesta ja peitetoimintaa ja valeostoa koskevat sääntelyt. Muutosten yhteydessä ei ole muutettu poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa koskevaa sääntelyä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mielestä käsillä olevan asian arvioinnin yleiseksi lähtökohdaksi tulee ottaa perus- ja ihmisoikeusmyönteinen tulkinta. Yksi perusedellytys tästä näkökulmasta on se, että perus- ja ihmisoikeuksia rajoittaville toimenpiteille tulee olla nimenomainen lakitasoinen säädösperusta. Perusoikeuksiin puuttuvan toimivaltuussääntelyn tulee täyttää muutenkin perusoikeusrajoituksille asetettavat edellytykset, joita ovat muun muassa lainsäädännön tarkkarajaisuus ja täsmällisyys (ks. PeVM 25/1994 vp s. 5 ja PeVM 23/1997 vp s. 2).

Nimenomaisen sääntelyn osalta voidaan eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mielestä todeta, ettei yleisviittaus tietyllä hetkellä voimassa olevien poliisilain, pakkokeinolain ja esitutkintalain säännöksiin välttämättä täytä perusoikeuksien rajoittamiselle asetettavaa mainittua vaatimusta enää sen jälkeen, kun mainittuja lakeja on muutettu ilman, että samalla olisi nimenomaisesti lausuttu muutoksen vaikutuksesta lakiin poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa. Sama huomio voidaan esittää myös tarkkarajaisuus- ja täsmällisyysvaatimusten osalta.

Uusista toimivaltuuksista erityisesti peitetoiminta ja valeosto kuten myös tietolähdetoiminnan sääntelyn muutokset merkitsevät periaatteellisesti merkittäviä toimivaltuuslaajennuksia. Nimenomainen säätäminen tällaisista toimivaltuuksista myös puolustushallinnon kohdalla olisi oikeusturvaväyistä

ensiarvoisen tärkeää. Varsin merkittävä periaatteellinen muutos on myös teknisen tarkkailulaitteen sijoittamismahdollisuus kotirauhan suojaamalle alueelle.

Lainsäädännön puutteellisuus on ongelmallista yhtäältä puolustushallinnon viranomaisten toiminnan kannalta. Toisaalta – perus- ja ihmisoikeusvalvonnallisesti keskeisemmin – kyse on yksittäisten rikoksesta epäiltyjen henkilöiden perustuslain 21 §:ään ja ihmisoikeussopimuksiin perustuvista rikosprosessuaalisista oikeusturvatakeista ja muidenkin perus- ja ihmisoikeuksien turvasta kuten perustuslain 10 §:ssä turvatusta yksityiselämän suojasta.

Edellä mainituilla perusteilla eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään katsonut, että poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain toimivaltuussäntely tulisi pikimmiten saattaa lainsäädäntötoimin kaikki perustuslailliset vaatimukset riidattomasti toteuttavaan tilaan.

Puolustusministeriö on 13.2.2007 vastannut eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle (480/4210/2005, FI.PLM 16401), että puolustushallinnon asianomaisen lainsäädännön tarkistamisen tarve on ministeriössä tiedostettu. Puolustusministeriö on viitannut oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön aseteilla olleeseen toimikuntaan, joka ryhtyy valmistelemaan poliisi-, esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön kokonaisuudistusta. Toimikuntaan nimettiin puolustushallinnon edustaja. Puolustusministeriö totesi seuraavansa mainitun kokonaisuudistuksen valmistelua ja varautuvansa samalla puolustusministeriön hallinnonalan asianomaisten säännösten tarkistamiseen. Koska puolustusvoimia koskevalla sääntelyllä on yhtymäkohtia kokonaisuudistuksen kohteena oleviin säädöksiin, varsinaisen valmistelu katsottiin tarkoituksenmukaiseksi käynnistää puolustusministeriön hallinnonalalla vasta sen jälkeen, kun kokonaisuudistusta valmistelevan toimikunnan ehdotuksesta on saatavissa riittävästi tietoa.

Valvonta

Puolustusvoimien poliisitehtävien valvontaa hoidetaan nykyisin sisäisenä valvontana ja puolustusvoimien asessorin puolustusvoimista annettuun valtioneuvoston asetukseen perustuvana valvontana. Nykyisessä laissa ei ole säädetty tämän tyyppisestä valvonnasta vaan se perustuu yleiseen lainsäädäntöön. Nykyisen lain mukaan puolustusvoimien poliisitoiminnan valvonnasta ja tarkastamisesta säädetään tarkemmin asetuksella tai määrätään puolustusministeriön päätöksellä. Asetusta tai päätöstä ei ole annettu. Teknisestä kuuntelusta laadittu pöytäkirja toimitetaan puolustusministeriölle, joka antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen teknisen kuuntelun käytöstä.

Laillisuusvalvonnalla on useita tehtäviä. Ensinnäkin se paljastaa ja saattaa asianmukaiseen tutkintaan ja vastuuseen lainvastaisia menettelyjä. Toiseksi tehokkaaksi mielletty valvonta toimii ennalta ehkäisevästi. Kolmanneksi laillisuusvalvonta voidaan nähdä osana laadunvalvontaa ja toiminnan kehittämistä. Neljänneksi uskottava valvonta on tärkeä virkatoimintaa kohtaan tunnettavan luottamuksen kannalta. Vain uskottavasti valvottu vallankäyttö voi olla aidosti luottamusta herättävää (Jaakko Jonkka, Poliisin johtamisjärjestelmä ja sisäinen laillisuusvalvonta).

2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa poliisi vastaa puolustusvoimiin kohdistuvan tai sotilaan tekemän rikoksen selvittämisestä. Rikoksen luonteesta riippuen tutkinnasta vastaa Poliisiylhallitus (*Rikspolisstyrelsen*) tai poliisipiiri. Valtion turvallisuuteen kohdistuneiden rikosten tutkinnasta vastaa Ruotsin turvallisuuspoliisi (*Sä-*

kerhetspolis). Pääsääntöisesti joukko-osastoissa tapahtuneiden rikosten selvittämisestä vastaa sen sijaintipaikan poliisipiiri. Ruotsin puolustusvoimien sotilaspoliiseilla ei ole rikosten selvittämiseen liittyviä toimivaltuuksia. Sotilaspoliisit voivat ryhtyä tiettyihin valmisteleviin tutkintatoimenpiteisiin, jos rikos on tehty sotilasalueella. Puolustusvoimat ei kuitenkaan tee päätöstä esitutkinnan käynnistämisestä, vaan päätösvalta kuuluu syyttäjälle tai poliisille. Sotilaspoliisien tehtävät ja toimivaltuudet liittyvät pääasiassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamiseen ja säilyttämiseen puolustusvoimissa. Poliisilaissa (*polislagen 1984:387*) ei rajoiteta poliisin oikeutta selvittää puolustusvoimiin kohdistuvan tai sotilaan tekemää rikosta.

Ruotsissa henkilöturvallisuutta koskevat erityislaki *säkerhetskyddslag* (1996:627) sekä asetus *säkerhetskyddsförordning* (1996:633). Säkerhetskydd-käsite on määritelty lain 6 §:ssä, josta käy ilmi, että lain tarkoituksena on mahdollistaa suojautuminen paitsi valtion turvallisuuteen kohdistuvia uhkia vastaan myös suojautuminen terrorismin uhalta sinänsä. Tämän vuoksi säkerhetskydd-käsite on määritelty kolmijakoiseksi. Ensinnäkin käsite kattaa suojautumisen vakoilulta, tuhotöiltä sekä muilta valtion turvallisuutta uhkaavilta rikoksilta. Toiseksi käsite sisältää myös muun kuin edellä mainittujen syiden vuoksi salassa pidettävien tietojen suojan, jos näiden tietojen salassapidolla on merkitystä valtion turvallisuuden kannalta. Kolmanneksi käsitteen alaan kuuluu myös suojautuminen terrorismilta eli sellaisilta rikoksilta, joissa poliittisten päämäärien saavuttamiseksi käytetään väkivaltaa, uhkausta tai pakottamista, vaikka nämä rikokset eivät uhkaisikaan valtion turvallisuutta. Tämän lain mukaan valtion viranomaisilla, mukaan lukien puolustusvoimilla, on velvollisuus ottaa nämä turvallisuusnäkökohdat huomioon omassa toiminnassaan.

Vastuu maanpuolustukseen kohdistuvan tiedustelutoiminnan estämisestä kuuluu puolustusvoimien erityiselle turvallisuuspalvelulle. Turvallisuuspalveluun liittyviä toimintoja on jokaisessa joukko-osastossa ja turvallisuuspalvelun johtamisesta vastaa pääesikunnan tiedustelu- ja turvallisuuspalvelu (*MUST*). Tiedustelu- ja turvallisuuspalvelun päällikkö on pääesikunnan päällikön ja puolustusvoimain komentajan alainen, mutta valtioneuvosto on nimittävä viranomainen. Puolustusvoimat toteuttaa tiedustelutoiminnan estämiseen liittyviä tehtäviä yhteistyössä Ruotsin turvallisuuspoliisin kanssa. Tiedustelutoiminnan estämiseen liittyviä pakkokeinoja käyttää poliisi.

Norja

Norjan asevoimiin kohdistuvien tai sotilaan tekemien rikosten tutkinnasta vastaa pääsääntöisesti poliisi. Asevoimien henkilöillä, joilla on riittävät toimivaltuudet, on mahdollisuus suorittaa alustavia tutkintatoimenpiteitä. Poliisi vastaa kuitenkin varsinaisesta esitutkinnasta. Poliisin resurssipulasta johtuen sotilaspoliisi huolehtii käytännössä useimmiten koko esitutkinnan suorittamisesta tapauksissa, joissa epäilty rikos on tehty palvelustehtävän aikana. Sotilaspoliisi huolehtii myös kurinpitotietojen tutkinnasta.

Tutkintaan liittyvät toimivaltuudet ovat kaikilla asevoimien upseereilla, vartiohenkilöstöllä ja sotilaspoliiseilla. Toimivaltuuksien käyttö rajoittuu alueellisesti sotilasalueisiin. Julkisilla paikoilla toimivaltuuksia voidaan kohdistaa ainoastaan sotilashenkilöihin. Toimivaltuudet liittyvät järjestyksen ylläpitoon ja palauttamiseen.

Maanpuolustukseen kohdistuvan tiedustelutoiminnan estämisestä vastaa Norjan turvallisuuspoliisi (*Politiets sikkerhetstjeneste*). Norjan asevoimien turvallisuuspalvelu vastaa sotilaallisesta vastatiedustelusta.

Saksa

Saksassa ei ole vastaava sääntelyä kuin Suomessa on poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettu laki. Sotilaiden tekemiä rikoksia ei käsitellä sotilasoikeudenkäyntiasioina eikä puolustusvoimien palveluksessa olevilla henkilöillä ole rikosten selvittämiseen liittyviä toimivaltuuksia. Rikosten selvittämisestä vastaa poliisi ja syyttäjä. Saksassa poliisiasiat kuuluvat osavaltioiden toimivaltaan.

Saksan puolustusvoimien järjestyssääntö (*Wehrdisziplinarordnung*) sääntelee kurinpitoon liittyvistä asioista. Järjestyssäännössä säännellään mm. puolustusvoimien sisäiseen kurinpitoon liittyvistä toimivaltuuksista, tutkintaan liittyvistä asioista, kurinpitotoimista ja puolustusvoimien alaisista asepalvelustuomioistuimista (*Wehrdienstgerichte*).

Saksan puolustusvoimien sotilaspoliisilla (*Feldjäger*) on toimivaltaa kurinpidollisissa kysymyksissä sekä kotimaassa että ulkomailla. Sotilaspoliisilla ei ole poliisille kuuluvia esitutkintaan liittyviä oikeuksia, esimerkiksi varuskunnan alueella tapahtuneen rikoksen tutkinta kuuluu paikalliselle poliisiviranomaiselle.

Saksassa poliisi- ja tiedustelupalvelu on erotettu toisistaan. Maanpuolustukseen kohdistuvan tiedustelutoiminnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavan toiminnan estämisestä vastaa yksinomaan puolustusministeriön alainen Saksan sotilastiedustelupalvelu (*Der Militärische Abschirmdienst*). Sotilastiedustelupalvelua koskevassa laissa (*Gesetz über den militärischen Abschirmdienst*) säädetään sotilastiedustelupalvelun tiedonsaantioikeudesta ja oikeudesta käyttää henkilörekistereitä.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa asevoimiin kohdistuvien tai sotilaan tekemien rikosten tutkinnasta vastaa erityinen *service police*, puolustusministeriön poliisi tai poliisi. Myös sotilasesimiehellä on toimivalta suorittaa ja määrätä esitutkinnan toimittamisesta vähäisimmissä rikosasioissa.

Service police toimii itsenäisesti komentotiestä vapaana suorittaessaan esitutkintaa. *Service police* toimii tiiviissä yhteistyössä syyttäjän (*Director of Service Prosecutions*) ja sotilasesimiehen kanssa. *Service policen* pitää konsultoida syyttäjää tutkittaessa vakavampia rikoksia. *Service police* voi itsenäisesti päättää esitutkinnan aloittamisesta tai vaihtoehtoisesti suorittaa esitutkinnan ylemmän tahon (*Higher Authority*) määräyksestä.

Asevoimista annetun lain (*Armed Forces Act 2006*) mukaan *Service police* on oikeutettu käyttämään pakkokeinoja tehtävää suorittaessaan. Tällä poliisihenkilöstöllä (*service policemen*) on samanlaiset toimivaltuudet kuin Suomessa pidättämiseen oikeutetuilla virkamiehillä.

Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoisesta turvallisuudesta vastaa tiedustelupalvelusta annetun lain (*Intelligence Service Act 1994*) mukaan Yhdistyneen kuningaskunnan tiedustelupalvelu *Secret Intelligence Service*. Yhdistyneen kuningaskunnan salainen palvelu *Security Service (MI5)* vastaa valtakunnan sisäisestä turvallisuudesta. *MI5:n* toimintaa säätelee salaisesta palvelusta annettu laki (*Security Service Act 1989*). *MI5:n* tehtäviin kuuluu muun muassa vakoilun, terrorismin ja sabotaa-sin estäminen.

2.3 Nykytilan arviointi

Poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettu laki on ollut voimassa noin 15 vuotta. Laki ei enää kaikilta osin täytä perustuslain vaatimuksia. Sääntely on paikoitellen niukkaa ja pelkääntään lakia tarkastelemalla ei ole helppoa luoda kuvaa poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa, niitä koskevista menettelytavoista tai toimivaltuuksista. Voi olla vaikeaa erottaa, mitkä säännökset liittyvät yhtäältä rikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen (nykyisessä laissa turvallisuus- ja valvontatehtävät) ja toisaalta rikosten selvittämiseen. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota sääntelyn puutteellisuuteen.

Osa lain uudistustarpeeseen liittyvistä kysymyksistä on lainsäädäntöteknisiä. Tähän liittyy paikoitellen vanhahtavan tai tarpeettoman monimutkaisia ilmaisuja sisältävän lakitekstin uudistaminen vastaamaan nykyaikaista kirjoitustapaa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esitystä valmisteltaessa tavoitteena on ollut luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa myös perustuslain vaatimuksia. Työn tavoitteena oli selvittää myös muun lainsäädännön kehittymisestä, erityisesti pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistuksista, aiheutuvat muutostarpeet.

Ehdotuksessa on pyritty mahdollisimman kattavasti erottamaan rikoksen ennalta estäminen ja paljastaminen rikoksen selvittämisestä. Tämä on tarpeen, sillä puolustusvoimien rikostorjunnassa estetään ja paljastetaan hyvin erityyppisiä rikoksia kuin selvitetään. Erottelu on tehty toimivaltuuksien, tiedonsaantioikeuksien, henkilörekisterien ja tietojen luovuttamisen osalta. Rikoksen ennalta estämisen ja paljastamisen ja toisaalta rikoksen selvittämisen välistä eroa kuvataan tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteluissa. Toimivaltuuksista sekä normaalioloissa että normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa säädettäisiin riittävällä tarkkuudella.

Ehdotettavan lain ja sotilaskurinpitolain välinen suhde on pyritty selkeyttämään riittävillä viittauksilla.

Kokonaisuudistuksen yhteydessä on arvioitu myös lain perusteella annettu asetus ja se, tulisiko nykyisin asetustasolla säädettyjä asioita nostaa laintasolle.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa siten, että siinä otettaisiin huomioon nykyisen lainsäädännön, etenkin perustuslain, vaatimukset. Nykyisen perustuslain mukaan ei voida enää pitää hyväksyttävänä sitä, että puolustusvoimien rikostorjunnassa tarvittavat toimivaltuudet tulisivat puolustusvoimien käyttöön vain viittauksin yleiseen lainsäädäntöön.

Laissa erotettaisiin nykyistä selkeämmin rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävä rikosten selvittämistehtävästä. Edelleen ehdotettavan lain ja sotilaskurinpitolain välinen suhde selkeytettäisiin.

Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin ja kattavammin puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivien toimivaltuuksista, toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien suoja ja toisaalta rikostorjunnan

tarpeet huomioon ottaen. Sama koskisi oikeutta tietojen saantiin eräistä viranomaisten rekistereistä ja rikostorjunnassa pidettäviä henkilörekistereitä koskevia säännöksiä.

Uutena ehdotetaan säädettäväksi poliisin antamasta avusta silloin, kun puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla ei ole toimivaltaa tehtävien hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa. Lisäksi puolustusvoimien rikostorjunnan valvonnasta säädettäisiin nykyistä kattavammin.

Pääesikunnan tutkintaosaston henkilösuojaukseen liittyvien tehtävien lainsäädännöllinen pohja on puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (781/1980). Tähän ei esityksessä ehdoteta muutoksia.

Pääesikunnan tutkintaosaston tekemiä turvallisuusselvityksiä koskevat säännökset jätettäisiin tässä vaiheessa lakiin, vaikkei niissä olekaan kysymys varsinaisista poliisitehtävistä. Turvallisuusselvityslainsäädännön meneillään olevassa kokonaisuudistuksessa arvioitaneen se, siirretäänkö säännökset tästä laista turvallisuusselvityslainsäädäntöön.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Uusia viranomaisia ei ehdoteta perustettaviksi ja tehtävät voidaan toteuttaa viranomaisten nykyisin voimavaroin.

Uudistus edellyttää koulutusta lakia soveltaville virkamiehille ja kertausharjoituksissa oleville, mikä aiheuttaa päiväraha-, matkustamis- ja reserviläispalkkakustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksellä voidaan arvioida olevan vaikutuksia poliisin tehtävien vähäisenä lisäyksenä poliisin antaman avun osalta.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen ehdotuksilla edistetään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa sekä rikosten selvittämisessä puututaan perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa suojattuihin oikeushyviin. Viranomaistoimivaltuuksista säädettäisiin nykyistä huomattavasti tarkemmin, mikä vahvistaisi perus- ja ihmisoikeuksia.

Rikostorjuntaa ja turvallisuutta edistävää vaikutusta on sillä, että puolustusvoimien rikostorjuntaa suorittavat voivat tehokkaasti ennalta estää, paljastaa ja selvittää rikoksia.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Puolustusministeriö asetti 28 päivänä toukokuuta 2008 työryhmän selvittämään puolustusvoimien viranomaisten toimivaltuuksien muutos- ja kehittämistarpeet erityisesti sotilaskurinpitoa ja poliisi-tehtäviä koskien.

Työryhmään kutsuttiin puolustushallinnon ulkopuolinen puheenjohtaja. Työryhmässä oli puolustusministeriön lisäksi edustus oikeusministeriöstä, sisäasiainministeriöistä, tuomioistuinlaitoksesta, syyttäjälaitoksesta, rajavartiolaitoksen esikunnasta, pääesikunnasta ja Varusmiesliitosta.

Työryhmä luovutti sotilaskurinpitolainsäädäntöä koskevan osamietintönsä 16 päivänä kesäkuuta 2009 ja puolustusvoimien rikostorjuntalainsäädäntöä koskevan mietintönsä 14 päivänä kesäkuuta 2010.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy esitutkinta-, pakkokeino-, poliisi- ja sotilaskurinpitolain kokonaisuudistuksiin ja tämän vuoksi esitys tulisi käsitellä yhtä aikaa niiden kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa

Lain nimike

Lain nimike ehdotetaan muutettavaksi. Laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa korvaisi poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain. Rikostorjunta on lainsäädännössä ja muussa oikeudellisessa kielenkäytössä vakiintunut ja ajanmukainen termi, joka kattaa sekä rikoksen ennalta estämisen ja paljastamisen että selvittämisen. Ehdotettava nimike olisi lain nykyistä nimeä kuvaavampi, koska soveltamisala selviäisi suoraan siitä.

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta, jonka mukaan laissa säädetään puolustusvoimille kuuluvista rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvistä tehtävistä (*puolustusvoimien rikostorjunta*). Soveltamisalasta ei säädetä nykyisessä laissa.

Uudistettavana olevan poliisilain perusteluissa on kuvattu rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä niiden välisiä eroja. Rikoksen paljastamisesta todetaan, että vihjetietojen, rikosanalyysin tai muun vastaavan syyn vuoksi saattaa olla mahdollista, että rikos on jo tehty, mutta

konkreettista perustetta esitutinnan aloittamiselle ei vielä ole. Rikoksen paljastamisessa on kysymys poliisin toimenpiteistä, joilla pyritään paljastamaan jo tehdyn tai vielä tekeillä olevan rikoksen välittömästi relevantteja seikkoja (erityisesti tekijä, teko aika ja -paikka ja rikostunnusmerkistöön kuuluvat elementit) esitutinnan aloittamisen perustaksi. Koska paljastamisen yhteydessä rikoksen tulee olla jo tehty tai ainakin tekeillä, se eroaa rikoksen estämisestä, jolla puututaan rikokseen jo ennen sen tekemistä.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustusvoimien rikostorjuntaan sovelletaan poliisilain, esitutkintalain ja pakkokeinolain sekä muun lain säännöksiä rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä sen mukaan kuin jäljempänä säädetään. Momentti on tarkoitettu olemaan luonteeltaan johdanto lain sisältöön eikä siinä ole tarkoitettu säädettyä esimerkiksi puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien toimivaltuuksista. Tätä kuvataan muotoilulla ”sen mukaan kuin jäljempänä säädetään”. Muun lain säännöksillä tarkoitettaisiin esimerkiksi tieliikennelakia, jota ehdotetaan muutettavaksi esityksen yhteydessä.

Puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivan on tarkoitettu olemaan esitutkintalain 2 luvun 1 §:n 2 momentin tarkoittama esitutkintaviranomainen.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin sotilaskurinpitolakiin. Valtaosa puolustusvoimien esitutkinnoista suoritetaan sotilaskurinpitolain perusteella. Erilliset lait ovat edelleen tarpeen etenkin siksi, että puolustusvoimien rikostorjuntaa koskevassa laissa säädetään myös rikoksen ennalta estämisestä ja paljastamisesta.

Pykälään ei ehdoteta otettavaksi säännöstä syyteharkintaan saattamisesta siviilihenkilöitä koskevien asioiden osalta. Tämä katsotaan tarpeettomaksi, koska siviilihenkilöiden syyteharkintaan saattamisessa noudatetaan yleisen lain säännöksiä.

2 § Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat virkamiehet

Pykälässä säädetäisiin puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavista virkamiehistä. Näitä olisivat ja niihin liittyviä toimivaltuuksia käyttäisivät edelleen pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet, jolle ei jäljempänä toisin säädetä. Jäljempänä esitetään pääesikunnalle toimivaltaa rekisterinpitäjänä. Lisäksi normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa eräät muutkin kuin pykälässä mainitut pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet sekä riittävän koulutuksen saaneet asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevat voisivat hoitaa puolustusvoimien rikostorjuntaa.

Päällystään kuuluvalle poliisimiehelle ja pidättämiseen oikeutetulle poliisimiehelle säädettyjä toimivaltuuksia käyttäisivät tutkintaosaston osastopäällikkö ja tutkintaosaston sotilaslakimies.

Pääesikunnan tutkintaosaston osastopäällikkö johtaa tutkintaosastoa vastaten osastolle määritetyistä tehtävistä. Osastopäällikkönä toimii vähintään everstin tai vastaavan arvoinen, yleisesikuntaupseerin tutkinnon suorittanut ammattisotilas. Osastopäällikkö on perehtynyt poliisitehtäviin laajasti ja on aina suorittanut muun muassa tutkinnanjohtajakurssin Poliisiammattikorkeakoululla. Tutkintaosaston osastopäällikkö pitää myös puolustusvoimien ylimmän johdon tietoisena puolustusvoimien poliisitoimintaan liittyvistä asioista.

Puolustusvoimien sotilaslakimiehen viran kelpoisuusvaatimuksista säädetään puolustusvoimista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1319/2007), jonka mukaan viran erityisenä kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

Sotilaslakimiehenä toimii normaaliaikana puolustusvoimissa noin 20 virkamiestä, joista tutkintaosastolla kaksi virkamiestä. Tutkintaosaston sotilaslakimiehet toimivat tutkinnanjohtajina. Tutkinnanjohtajan tehtävät vastaavat poliisissa tutkinnanjohtajalle kuuluvia tehtäviä.

Tutkintaosaston sotilaslakimiehet toimivat myös esitutkinnan suorittajien ja kurinpitoesimiesten oikeudellisina asiantuntijoina. Käytännössä tutkintaosaston sotilaslakimiehet antavat oikeudellista neuvontaa myös rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävissä toimiville virkamiehille.

Pykälän 2 momentissa olisi delegointisäännös, jonka mukaan 1 momentissa tarkoitettujen virkamiesten viroista, virkoihin nimityksestä ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista sekä koulutuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tällä tarkoitettaisiin puolustusvoimista annettua valtioneuvoston asetusta.

3 § Puolustusvoimien rikostorjunnan periaatteet

Pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti puolustusvoimien rikostorjunnassa noudatettavista periaatteista. Tätä tukisi periaatteiden noudattamisen merkittävyys. Säännös olisi myös informatiivisempi kuin pelkkä viittaus poliisilakiin, esitutkintalakiin ja pakkokeinolakiin. Nämä yleislait mainittaisiin kuitenkin pykälän johtolauseessa. Periaateluetelo ei kuitenkaan olisi tyhjentävä, vaan luettelossa mainittaisiin keskeisimmät periaatteet.

2 luku

Rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen ja sitä koskevat toimivaltuudet

Luvussa säädettäisiin rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta. Kysymys on nykyisen lain tarkoittamasta turvallisuus- ja valvontatehtävästä, jossa ennalta estetään ja paljastetaan Suomeen kohdistuvaa laitonta tiedustelua sotilaallisen maanpuolustuksen alalla ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaa toimintaa eli niin sanotusta vastatiedustelusta.

Rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta säädettäisiin ennen rikosten selvittämistä koskevaa sääntelyä. Tämä johtuu siitä, että rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen kohdistuu pääosin selvästi vakavampiin rikoksiin kuin rikosten selvittämistehtävä. Sääntely katsotaan näin ollen merkittävämmäksi. Toisaalta rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen edeltää myös ajallisesti rikosten selvittämistä. Luvussa tarkoitettut rikokset selvittää kuitenkin suojelupoliisi.

4 § Toimivalta rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Puolustusvoimien rikostorjunnassa huolehdittaisiin 1 momentin mukaan sellaisten rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta, jotka liittyvät sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan.

Tyypillisiä rikosnimikkeitä, jotka ovat ennalta estämisen ja paljastamisen kohteina, ovat rikoslain 12 luvussa tarkoitettut maanpetosrikokset, kuten maanpetos, vakoilu ja luvaton tiedustelutoiminta, ja 13 luvun valtiopetosrikokset. Myös tavallisemmat rikokset, kuten omaisuusrikokset, voivat kuitenkin olla ennalta estämisen ja paljastamisen kohteina. Esimerkkeinä tällaisista ovat puolustusvoimien salassa pidettävään tietoon kohdistuva tietoturvallisuusrikos tai omaisuusrikos taikka huomattava asevarkaus.

Pykälän 2 momentissa mainittaisiin informatiivisista syistä, että puolustusvoimille 1 momentissa säädetty tehtävä ei rajoita suojelupoliisin laissa säädettyä toimivaltaa. Suojelupoliisin toimivallasta säädetään poliisin hallinnosta annetussa laissa. Jäljempänä 3 luvussa on nimenomainen säännös siitä, että suojelupoliisi huolehtii pykälässä tarkoitettujen rikosten selvittämisestä.

Säännökset vastaavat nykyisen lain 1 §:n 1 momentin 4 kohtaa. Viittaus poliisin hallinnosta annettuun lakiin on kuitenkin poistettu. Erikseen ei mainittaisi, että tehtävään sisältyy myös ylläpitämis- ja kehittämistehtävä. Poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:n mukaan suojelupoliisin tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta valtakunnan turvallisuutta vaarantavan toiminnan estämiseksi. Tarkoitus kuitenkin on, että myös puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat ylläpitäisivät ja kehittäisivät valmiutta omalla toimialallaan.

Käytännössä toimivallan jako suojelupoliisin ja pääesikunnan tutkintaosaston välillä on ollut selvä ja yhteistyö on sujunut ongelmitta.

5 § Toimivaltuudet rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Pykälässä säädettäisiin toimivaltuuksista rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa. Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä viitattaisiin poliisilakiin. Mainittujen virkamiesten käytettävissä olisivat kuitenkin poliisilain 5 luvussa tarkoitetuista salaisista tiedonhankintakeinoista vain tietyt, erikseen luetellut keinot. Sääntely olisi siis negatiivinen. Tarkoituksena on, että jos poliisilakiin lisätään uusia salaisia pakkokeinoja, pääesikunnan tutkintaosastolle ei tule automaattisesti uusia toimivaltuuksia vaan niiden tarve arvioidaan joka kerta erikseen. Tätä tukee myös yleisperusteluissa kuvattu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu.

Tukiasematietojen hankkiminen

Tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan ehdotetun poliisilain (ja pakkokeinolain) mukaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista teleosoitteista ja telepäätelaitteista. Tukiasematietojen hankkiminen voi koskea myös tulevaisuudessa kirjautuvia teleosoitteita ja telepäätelaitteita. Tuomioistuimien päättää tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu poliisimies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuimien on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua keinon käytön aloittamisesta. Lupa annetaan tietyksi ajanjaksoksi. Tukiasematietojen hankkiminen merkitsee televalvontaa vähäisempää puuttumista luottamuksellisen viestinnän suojaan.

Kyseessä oleva tiedonhankintakeino tukee hyvin suunnitelmallista tarkkailua tilanteessa, jossa tarkkailun kohde hetkellisesti katoaa.

Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Suunnitelmallinen tarkkailu

Suunnitelmalliseen tarkkailuun kuuluu yksittäiseen henkilöön kohdennettu tiedonhankintatarkoitus, mikä erottaa sen valvonnasta. Toimenpiteelle on luonteenomaista myös havaintojen tekeminen salaa. Tarkkailu voidaan toteuttaa siten, ettei tiedonhankinnan kohde havaitse olevansa havaintojen

tekemisen kohteena. Kysymykseen tulee siten sekä havaintojen tekeminen sinänsä salaa että niiden tekeminen tiedonhankintatarkoitus salaten.

Havaintojen tekeminen viittaa tarkkailijan ja tarkkailtavan henkilön välisen vuorovaikutuksen passiivisuuteen. Esimerkiksi keskusteluun tiedonhankinnan kohteen kanssa tiedonhankintatarkoituksessa ei saa hakeutua aktiivisesti. Tämä ei kuitenkaan estä tarkkailussa vuorovaikutusta tiedonhankinnan kohteen kanssa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa tarkkailun toteuttaja paljastuu tahattomasti. Tarkkailua voidaan toteuttaa tietyn etäisyyden päästä mutta myös lähietäisyydeltä, esimerkiksi kahvilan viereisestä pöydästä. Tällöin tarkkailija voi tarvittaessa poistua tilanteesta myös vuorovaikutuksen keinoin, käytännössä keskustelemalla tiedonhankinnan kohteen kanssa. Tällaisissa tilanteissa aloitteen vuorovaikutukseen tulisi kuitenkin tulla tiedonhankinnan kohteelta.

Tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Suunnitelmallista tarkkailua vastaava tarkkailu on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei myöskään ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Peitelty tiedonhankinta

Peiteltyllä tiedonhankinnalla tarkoitetaan tiettyyn henkilöön kohdistuvaa lyhytkestoisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa tiedonhankintaa, jossa tehtävän salaamiseksi käytetään vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja.

Erotuksena suunnitelmallisesta tarkkailusta toimivaltuuden käytölle olisi luonteenomaista nimenomaan pyrkimys henkilökohtaiseen tapaamiseen tai vastaavaan vuorovaikutukseen tiedonhankinnan kohteen kanssa, ei kuitenkaan vastaavanlaisen pitkäaikaiseen kanssakäymiseen ja erityisen luottamuksuuteen muodostamiseen kuin peitetoiminnassa. Peiteltyssä tiedonhankinnassa ei siten ole kysymys soluttautumisesta. Toimivaltuutta ei saa käyttää peitetoimintaa koskevan sääntelyn kiertämiseksi. Toiminnan luonteeseen kuuluu lisäksi ainoastaan väärien, harhauttavien tai peiteltyjen tietojen käyttäminen. Esimerkkinä voidaan mainita kuljetustoimintaa harjoittavan yhtiön haalareiden ja nimikyltin käyttäminen.

Toimivaltuus on kokonaan uusi ja sitä ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Peitelty tiedonhankinta liittyy olennaisesti tarkkailuun. Salaisessa tiedonhankinnassa pyritään lähes aina välttämään suoraa kanssakäymistä tarkkailtavan henkilön kanssa. On kuitenkin tilanteita, joissa kanssakäymisellä on haittoja suuremmat edut. Tarkkailtavaa on silloinkin kyettävä tarkkailemaan paljastumatta. Esimerkiksi väärän henkilöllisyyden tilapäinen käyttäminen on tarpeen tehokkaan tarkkailun mahdollistamiseksi. Oikean henkilöllisyyden paljastuminen voisi myös olla vaarallista ja toisaalta se voisi estää muiden tarkkailutehtävien suorittamisen tulevaisuudessa.

Tekninen kuuntelu

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tapahtuvaa rikoksesta epäillyn sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka epäillyn toiminnan selvittämiseksi. Määritelmässä mainitaan kuuntelun ja tallentamisen ohella myös muunlainen keskustelun

tai viestin käsittely sekä tekniikkaneutraalisti teknisen laitteen ohella myös menetelmät ja ohjelmistot.

Ilmaisu ”rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä” liittyy siihen, että mainitussa pykälässä säädetään rangaistavaksi salakuuntelu.

Vastaava toimivaltuus on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei myöskään ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Tekninen katselu

Teknisellä katselulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä tapahtuvaa rikoksesta epäillyn, tilan tai muun paikan tarkkailua tai tallentamista kameralla tai muulla sellaisella paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla. Teknistä katselua ei saa kuitenkaan kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Katselua tai kuvaamista teknisellä laitteella ei siis pidetä teknisenä katseluna, jos laite ei ole paikkaan sijoitettu. Näissä tapauksissa toimenpiteen kesto riippuen kysymyksessä olisi tarkkailu tai suunnitelmallinen tarkkailu. Paikkaan sijoittamista koskeva vaatimus tarkoittaisi käytännössä sitä, että teknisen katselun toteuttaminen ei ole lyhytaikaista toimintaa. ”Paikkaan sijoitetulla” tarkoitetaisiin esimerkiksi sitä, että laite, menetelmä tai ohjelmisto on kiinnitetty seinään, kattoon tai muuhun kiinnittämiseen soveltuvaan kohteeseen. Lisäksi tekniselle katselulle sen määritelmästä johtuen olisi ominaista, että laite, menetelmä tai ohjelmisto seuraisi kohdetta yleensä ilman poliisimiehen tai muun esitutkintavirkamiehen samanaikaista havaintojen tekemistä ja paikallaoloa. Jos kysymys on sellaisesta kohdehenkilön seurannasta, jossa virkamies reaaliaikaisesti käyttää hallussaan olevaa laitetta kohdehenkilön seurantaan, toimenpide olisi tapauksesta riippuen tarkkailu tai suunnitelmallinen tarkkailu. Tuomioistuimien päättyä teknisestä katselusta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta, kun katselu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen epäiltyyn.

Vastaava toimivaltuus on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei myöskään ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Tekninen seuranta

Teknisellä seurannalla tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaan siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla.

Tuomioistuimien päättyä henkilön teknisestä seurannasta pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu poliisimies saa päättää henkilön teknisestä seurannasta siihen asti, kunnes tuomioistuimien ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta.

Vastaava toimivaltuus on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei myöskään ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen

Telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisella tarkoitetaan sitä, että rikoksen estämiseksi hankitaan teknisellä laitteella telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitiedot, jos es-tettävänä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Vain sellaista teknistä laitetta saadaan käyttää, jota voidaan käyttää vain telesoitteen tai telepäätelaitteen yksi-löimiseen. Viestintävirasto toimii laitteen tarkastavana viranomaisena. Toimivaltuuden käyttämises-tä päättää pidättämiseen oikeutettu poliisimies.

Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta poliisilain 5 luvun 1 §:n 4 mo-mentissa. Toimivaltuus on tarpeen, jotta jäljempänä 6 §:ssä tarkoitettuja, kuten televalvontaa koske-via pyyntöjä, voidaan riittävän yksilöidysti esittää.

6 § Poliisin antama apu

Pykälässä säädettäisiin poliisin antamasta avusta puolustusvoimille. Poliisi voisi suorittaa pykälässä tarkoitettut toimenpiteet, kun puolustusvoimilla ei ole toimivaltuutta niiden suorittamiseen. Poliisi arvioisi lailliset edellytykset tehtävän suorittamiselle. Tarkoituksenmukaisuusharkinnan tekisivät sekä pyynnön tekijä että avunantaja. Huomioon tulee ottaa myös yleiset hallinto-oikeudelliset peri-aatteet kuten objektiivisuusperiaate sekä tuomioistuimen kontrolli niiden toimivaltuuksien osalta, joiden käyttämisestä tuomioistuin päättää.

Pyynnölle ei asetettaisi erityisiä muotovaatimuksia vaan se voisi olla suullinenkin. Pynnön tekisi tutkintaosaston osastopäällikkö tai tutkintaosaston sotilaslakimies.

Pykälässä ei tarkoitettaisi virka-avun antamista. Puolustusvoimien poliisille antamasta virka-avusta säädetään puolustusvoimien virka-avusta poliisille annetussa laissa (781/1980). Tuon lain mukaan puolustusvoimien on annettava virka-apua henkilön etsimiseksi ja kiinni ottamiseksi, paikan tai alueen eristämiseksi ja tutkimiseksi, liikenteen ohjaamiseksi, henkilöiden ja omaisuuden tilapäiseksi suojaamiseksi, räjähteiden raivaamiseksi sekä muuhun sellaiseen tehtävään, jonka suorittamiseksi tarvitaan puolustusvoimien erityishenkilöstöä tai -välineistöä. Kansainvälistä erityissuojelua nautti-viin henkilöihin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi poliisilla on oikeus saada muunkinlaista vir-ka-apua. Poliisin virka-avusta puolustusvoimille ei tältä osin ole vastaavaa sääntelyä.

Pyynnöt olisi mahdollisesti syytä toimittaa suojelupoliisille riippumatta siitä, mikä poliisin yksikkö toimenpiteen käytännössä suorittaisi.

Toimivaltuudet, joilla saatuja tietoja olisi tarpeen käyttää, ovat lähinnä telekuuntelu, tietojen hank-kiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, televalvonta telesoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella, tekninen laitetarkkailu ja poliisilain 28 §:n 3 momentissa tarkoitettu peitet toiminta. Kyseisten keinojen käyttäminen puuttuu varsin syvälle perus- ja ihmisoikeuksiin. Poliisi on harjaan-tunut käyttämään useimpia näistä toimivaltuuksista ja osa toimivaltuuksista on poliisillekin uusia. Siksi voidaan katsoa tarkoituksenmukaiseksi, ettei toimivaltuuksia ehdoteta puolustusvoimien ri-kostorjunnasta huolehtiville. Kuitenkin toimivaltuuksia käyttämällä saatava tieto on hyvin keskeistä puolustusvoimien tehtävänä olevassa rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa.

Telekuuntelulla, tietojen hankkimisella telekuuntelun sijasta, televalvonnalla sekä televalvonnalla telesoitteen tai telepäätelaitteen haltijan suostumuksella saatavilla tiedoilla voidaan olettaa saata-van tärkeää tietoa tiedustelua harjoittavien mahdollisista värväyskohteista ja tiedustelua harjoittavan

mahdollisista suunnitteilla olevista laittomista toimista. Teknisellä laitetarkkailulla voidaan puolestaan saada tietoja esimerkiksi tietokoneen tai siihen rinnastettavan laitteen toiminnasta. Poliisilain 28 §:n 3 momentissa tarkoitetaan peitetointia tietoverkossa. Sen kautta olisi mahdollista hankkia tietoja esimerkiksi puolustusvoimien turvallisuusluokitellun tiedon seuraamiseen ja suojaamiseen tietoverkossa.

Poliisi luovuttaisi ilman aiheetonta viivytystä toimenpiteellä saadun aineiston puolustusvoimien rikostorjunnasta. Lähtökohtana olisi, että poliisi tarkistaisi aineiston ja esimerkiksi poistaisi todistuskiellon alaisen materiaalin sekä käsitelisi aineiston muutenkin poliisilain 5 luvussa tarkoitetulla tavalla.

Poliisi saisi kuitenkin luovuttaa saadun aineiston käsittelemättömänä. Tämä voi olla perusteltua esimerkiksi tutkinnallisista syistä, kun puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat tuntevat tutkittavan tapauksen olosuhteet ja siihen liittyvät henkilöt. Poliisin ja puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat voisivat sopia asiasta tarkoituksenmukaiseksi katsottavalla tavalla. Jos aineisto luovutettaisiin käsittelemättömänä, olisi puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivien asiana tarkistaa ja käsitellä aineisto poliisilain 5 luvussa edellytetyllä tavalla.

Todennäköisesti sellaiset tilanteet, joissa tietoja poliisilta tarvittaisiin, olisivat suhteellisen harvinaisia.

3 luku

Rikosten selvittäminen ja sitä koskevat toimivaltuudet

7 § Puolustusvoimien rikostorjunnassa selvittävät rikosasiat

Pykälässä säädettäisiin puolustusvoimien rikostorjunnassa selvittävistä rikosasioista. Säännökset vastaisivat sisällöltään voimassa olevan lain 1 §:n 1-3 kohtia. ”Todennäköisin syin” on katsottava olevan edelleen oikea esitutkintakynnys, kun kyse on muusta puolustusvoimien palveluksessa olevasta henkilöstä kuin sotilaasta.

Pykälä 2 momentissa säädettäisiin informaatioesitystä edelleen siitä, että suojelupoliisi huolehtii edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun laittoman toiminnan selvittämisestä.

8 § Esitutinnan aloittaminen

Pykälässä olisivat informatiiviset säännökset tutkintaosaston huolehtimasta rikoksen selvittämisestä kurinpitoesimiehen pyynnöstä ja syyttäjän määräyksestä. Molemmista säädetään sotilaskurinpitolaissa. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan selventää puolustusvoimien rikostorjuntaa koskevan lain ja sotilaskurinpitolaissa välistä suhdetta.

Esitutkinta käynnistyy pääsääntöisesti toimivaltaisen kurinpitoesimiehen pyynnöstä.

Syyttäjän rooli esitutinnan aloittamisessa on sillä tavoin varmistava, että syyttäjä voi käynnistää tutkinnan, jollei sitä ole käynnistetty ja syyttäjä katsoo käynnistämisen tarpeelliseksi.

Puolustusvoimien ohjeistuksen mukaan syyttäjälle ilmoitetaan ainakin seuraavista asioista:

- puolustusvoimien palveluksessa olevien henkilöiden tekemät sotilasasioina käsiteltävät rikokset silloin kun asia ei ole yksinkertainen ja selvä

- esimiesaseman väärinkäyttämiset eli niin kutsutut simputustapaukset, joissa ei ole kyse vähäisestä esimiesaseman väärinkäytöstä, sekä simputukseen mahdollisesti liittyvät pahoinpitelytapaukset tai sotilaan sopimaton käyttäytyminen
- esimiehen väkivaltainen vastustaminen, jossa pahoinpitelyn tunnusmerkistö täyttyy
- muut kuin lievät anastus- tai kavallusrikokset
- palvelusrikokset, joissa on epäilystä taloudellisista väärinkäytöksistä
- liikenneonnettomuudet, joissa on loukkaantuneita
- onnettomuudet, joihin liittyy vammoja tai vaatimuksia
- rutiinista poikkeavat tapaukset kuten sukupuolinen häirintä tai laitton uhkaus ja
- merkittävää julkisuusarvoa omaavat tapaukset.

9 § Toimivaltuudet rikosten selvittämisessä

Pykälässä säädettäisiin toimivaltuuksista rikosten selvittämisessä. Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä viitattaisiin esitutkintalakiin, pakkokeinolakiin tai muuhun lakiin. Mainittujen virkamiesten käytettävissä olisivat kuitenkin pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuista salaisista pakkokeinoista vain tietyt, erikseen luetellut keinot. Sääntely olisi siis negatiivinen. Tarkoituksena on, että jos pakkokeinolakiin lisätään uusia salaisia pakkokeinoja, pääesikunnan tutkintaosastolle ei tule automaattisesti uusia toimivaltuuksia vaan niiden tarve arvioidaan joka kerta erikseen. Tätä tukee myös yleisperusteluissa kuvattu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu.

Tukiasematietojen hankkiminen

Tukiasematietojen hankkimisella tarkoitetaan ehdotetun pakkokeinolain mukaan tiedon hankkimista tietyn tukiaseman kautta telejärjestelmään kirjautuneista tai kirjautuvista teleosoitteista ja telepäätelaitteista. Tukiasematietojen hankkiminen voi koskea myös tulevaisuudessa kirjautuvia teleosoitteita ja telepäätelaitteita. Tuomioistuimien päättyä tukiasematietojen hankkimisesta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta. Jos asia ei siedä viivytystä, pidättämiseen oikeutettu virkamies saa päättää tukiasematietojen hankkimisesta siihen asti, kunnes tuomioistuimien on ratkaissut luvan myöntämistä koskevan vaatimuksen. Asia on saatettava tuomioistuimen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua pakkokeinon käytön aloittamisesta. Tukiasematietojen hankkiminen merkitsee televalvontaa vähäisempää puuttumista luottamuksellisen viestinnän suojaan.

Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Suunnitelmallinen tarkkailu

Suunnitelmalliseen tarkkailuun kuuluu johonkin henkilöön kohdennettu tiedonhankintatarkoitus, mikä erottaa sen valvonnasta. Toimenpiteelle on luonteenomaista myös havaintojen tekeminen salaa. Tarkkailu voidaan toteuttaa siten, ettei tiedonhankinnan kohde havaitse olevansa havaintojen tekemisen kohteena, vaikka sinänsä tarkkailu toteutetaan täysin avoimesti esimerkiksi tunnuksellisesta poliisiautosta. Kysymykseen tulee siten sekä havaintojen tekeminen sinänsä salaa että niiden tekeminen tiedonhankintatarkoitus salaten.

Havaintojen tekeminen viittaa tarkkailijan ja tarkkailtavan henkilön välisen vuorovaikutuksen passiivisuuteen. Esimerkiksi keskusteluun tiedonhankinnan kohteen kanssa tiedonhankintatarkoituksessa ei saa hakeutua aktiivisesti. Tämä ei kuitenkaan estä tarkkailussa vuorovaikutusta

tiedonhankinnan kohteen kanssa esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa tarkkailun toteuttaja paljastuu tahattomasti. Tarkkailua voidaan toteuttaa tietyn etäisyyden päästä mutta myös lähietäisyydeltä, esimerkiksi kahvilan viereisestä pöydästä. Tällöin tarkkailija voi tarvittaessa poistua tilanteesta myös vuorovaikutuksen keinoin, käytännössä keskustelemalla tiedonhankinnan kohteen kanssa. Tällaisissa tilanteissa aloitteen vuorovaikutukseen tulisi kuitenkin tulla tiedonhankinnan kohteelta.

Tarkkailua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Suunnitelmallista tarkkailua vastaava tarkkailu on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Tekninen kuuntelu

Teknisellä kuuntelulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä tapahtuvaa rikoksesta epäillyn sellaisen keskustelun tai viestin, joka ei ole ulkopuolisten tietoon tarkoitettu ja johon keskusteluun kuuntelija ei osallistu, kuuntelua, tallentamista ja muuta käsittelyä teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla keskustelun tai viestin sisällön tai sen osapuolten taikka epäillyn toiminnan selvittämiseksi. Määritelmässä mainitaan kuuntelun ja tallentamisen ohella myös muunlainen keskustelun tai viestin käsittely sekä tekniikkaneutraalisti teknisen laitteen ohella myös menetelmät ja ohjelmistot.

Ilmaisu ”rikoslain 24 luvun 5 §:n estämättä” liittyy siihen, että mainitussa pykälässä säädetään rangaistavaksi salakuuntelu. Teknistä kuuntelua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Vastaava toimivaltuus on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Tekninen katselu

Teknisellä katselulla tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 6 §:n estämättä tapahtuvaa rikoksesta epäillyn, tilan tai muuna paikan tarkkailua tai tallentamista kameralla tai muulla sellaisella paikkaan sijoitetulla teknisellä laitteella, menetelmällä tai ohjelmistolla. Teknistä katselua ei saa kohdistaa vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Katselua tai kuvaamista teknisellä laitteella ei siis pidetä teknisenä katseluna, jos laite ei ole paikkaan sijoitettu. Näissä tapauksissa toimenpiteen kestosta riippuen kysymyksessä olisi tarkkailu tai suunnitelmallinen tarkkailu. Paikkaan sijoittamista koskeva vaatimus tarkoittaisi käytännössä sitä, että teknisen katselun toteuttaminen ei ole lyhytaikaista toimintaa. ”Paikkaan sijoitetulla” tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että laite, menetelmä tai ohjelmisto on kiinnitetty seinään, kattoon tai muuhun kiinnittämiseen soveltuvaan kohteeseen. Lisäksi tekniselle katselulle sen määritelmästä johtuen olisi ominaista, että laite, menetelmä tai ohjelmisto seuraisi kohdetta yleensä ilman poliisimiehen tai muun esitutkintavirkamiehen samanaikaista havaintojen tekemistä ja paikallaoloa. Jos kysymys on sellaisesta kohdehenkilön seurannasta, jossa virkamies reaaliaikaisesti käyttää hallussaan olevaa laitetta kohdehenkilön seurantaan, toimenpide olisi tapauksesta riippuen tarkkailu tai suunnitelmallinen tarkkailu. Tuomioistuin päättää teknisestä katselusta pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta, kun katselu kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen epäiltyyn.

Vastaava toimivaltuus on nykyisinkin sotilasviranomaisten käytössä poliisitehtävissä. Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Esineen, aineen tai omaisuuden tekninen seuranta

Teknisellä seurannalla tarkoitetaan esineen, aineen tai omaisuuden liikkumisen seurantaa siihen erikseen sijoitettavalla tai siinä jo olevalla radiolähettimellä tai muulla sellaisella teknisellä laitteella taikka menetelmällä tai ohjelmistolla.

Lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa rikosten selvittämistehtävässä ei saisi käyttää henkilön teknistä seurantaa.

Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 4 momentissa.

Telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen

Telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimisella tarkoitetaan sitä, että rikoksen estämiseksi hankitaan teknisellä laitteella telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitiedot, jos esitettävänä on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta. Vain sellaista teknistä laitetta saadaan käyttää, jota voidaan käyttää vain telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöimiseen. Viestintävirasto toimii laitteen tarkastavana viranomaisena. Toimivaltuuden käyttämisestä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Toimivaltuutta ei ole ehdotettu rajattavan pois sotilasviranomaiselta pakkokeinolain 10 luvun 1 §:n 2 momentissa.

10 § Poliisin antama apu ja yhteistoiminta poliisin kanssa

Jos puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla ei ole toimivaltaa 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun tehtävän hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen, poliisi voisi 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun virkamiehen pyynnöstä suorittaa sellaisen toimivaltaansa kuuluvan yksittäisen toimenpiteen.

Poliisi luovuttaisi ilman aiheetonta viivytystä toimenpiteellä saadut tallenteet ja asiakirjat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtiville. Poliisi saisi luovuttaa tallenteet ja asiakirjat käsittelemättöminä. Tällöin tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamisesta sekä muista tiedon käsittelyyn liittyvistä tehtävistä vastaavat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat siten kuin pakkokeinolain 10 luvussa säädetään.

Poliisin antamalla avulla olisi rikosten selvittämisessä samat perusteet kuin ennalta estämisessä ja paljastamisessa, joten näiltä osin viitataan 6 §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Toimivaltuudet, joilla saatuja tietoja olisi tarpeen käyttää, ovat lähinnä televalvonta, henkilöön kohdistuva tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu ja pakkokeinolain 10 luvun 27 §:n 3 momentissa tarkoitettu peitetoiminta sekä valeosto. Kyseisten keinojen käyttäminen puuttuu varsin syvälle perus- ja ihmisoikeuksiin. Poliisi on harjaantunut käyttämään näitä toimivaltuuksia ja osa toimivaltuuksista on kokonaan uusia. Siksi voidaan katsoa tarkoituksenmukaiseksi, ettei toimivaltuuksia

ehdoteta puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtiville. Kuitenkin toimivaltuuksia käyttämällä saatava tieto on hyvin keskeistä puolustusvoimien tehtävänä olevassa rikosten selvittämisessä.

Salaisilla pakkokeinoilla saatavia tietoja käytettäisiin vakavimpien sotilasrikosten selvittämisessä, esimerkiksi törkeiden asevarkauksien esitutkinnassa. Pakkokeinolain 10 luvun 27 §:n 3 momentissa tarkoitettu peitetoimintaa on peitetoimintaa tietoverkossa. Tietoja käyttämällä voidaan arvioida olevan mahdollista selvittää esimerkiksi tietoverkossa tapahtuvaa puolustusvoimien ase- ja ampumatarvikkeiden myynti- ja ostotoimintaa. Myös valeostolla voitaisiin selvittää puolustusvoimista anastettujen aseiden, ampumatarvikkeiden ja muun, usein kalliin erityismateriaalin sijaintia.

Pykälässä säädettäisiin myös yhteistoiminnasta poliisin kanssa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 1 §:n 2 momenttia, mutta tehtävän siirtämisestä poliisille säädettäisiin selvyyden vuoksi eri pykälässä. Poliisin kanssa yhteistoiminnassa tutkitaan noin 10 asiaa vuodessa. Yhteistyötä on tehty erityisesti teknisen tutkinnan osalta. Yhteisiä tutkintaryhmiä on tyypillisesti ollut tapauksissa, joissa on ollut kyse kuolemantapauksista, laajoista lahjusepäilyistä sekä vakavista vammoista.

Lakiin ei ehdoteta säännöstä voimakeinojen käyttämisestä. Esimerkiksi kotietsinnöissä on käytetty apuna poliisia ja näin ollen itsenäiselle voimakeinojen käyttämiselle ei ole ollut tarvetta.

11 § Tehtävän siirtäminen poliisille

Pykälä vastaisi voimassa olevan 1 §:n 2 momenttia, mutta yhteistoiminnasta poliisin kanssa säädettäisiin selvyyden vuoksi eri pykälässä.

Nykyistä lakia säädettäessä hallintovaliokunta totesi (HaVM 3/1995 vp), että myöskään valiokunnan ehdottamassa muodossa tehtävän siirtämistä poliisille koskevassa 1 §:n 2 momentissa ei ole pykälän sanamuodossa tarkkaan yksilöity, milloin tutkintatehtävä on siirrettävä poliisin suoritettavaksi taikka tehtävä on suoritettava yhteistoiminnassa. Valittua ilmaisua valiokunta perusteli sillä, että ennakolta on vaikea kattavasti ja yksiselitteisesti luetella ne rikokset, jotka olisi aina siirrettävä poliisin tutkittavaksi, sekä myös ne tilanteet, joissa aina olisi toimittava yhteistoiminnassa. Periaatteellisena lähtökohtana on tietysti pidettävä myös sitä, että yhteistoiminnassa tutkittavia rikoksia vakavamman asteiset teot tulisi siirtää poliisin tutkittavaksi. Valiokunta korosti, että ehdotettu muutos velvoittaa joka tapauksessa puolustusvoimia suorittamaan omalla vastuullaan perusteellisen harkinnan siitä, tulisiko tutkinnan julkiseen puolueettomuuteen kohdistumaan arvostelua, jos puolustusvoimat suorittaisi kyseessä olevan rikoksen esitutkinnan sekä muutoinkin arvioimaan tehtävän suorittamisen siirtämistä poliisille samoin kuin yhteistoiminnan tarvetta. Sanotun ohella valiokunta huomautti, että ehdotettu sanamuoto on kuitenkin niin täsmällinen, että jäljempänä esitetyt perustelut ovat momenttia selittävinä tarkoitetut noudatettaviksi.

Hallintovaliokunta katsoi, että tutkinnan puolueettomuuden vaatimus edellyttää asian siirtämistä poliisin johdolla tutkittavaksi ainakin silloin, kun

- puolustusvoimien poliisitehtävää suorittavan virkamiehen epäillään poliisitehtävässä taikka muutoin syyllistyneen rikokseen,

- puolustusvoimien poliisitehtävää suorittavan virkamiehen suoranaيسessa esimiesasemassa olevan henkilön epäillään syyllistyneen sellaiseen tekoon, jonka muutoin tutkisi puolustusvoimien poliisiorganisaatio,

- kyseessä on muuten laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen puolustusvoimia koskeva asia, joka tutkinnan riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi on suoritettava puolustusvoimien ulkopuolisen viranomaisen toimesta.

Esitutkinta on hallintovaliokunnan mukaan lähtökohtaisesti aina siirrettävä poliisille, kun tutkittavana on rikoslain 21 luvussa mainittu tappo, murha, surma, törkeä pahoinpitely, kuolemantuottamus tai törkeä kuolemantuottamus, 28 luvussa mainittu törkeä kavallus, 31 luvussa mainittu törkeä ryöstö tai törkeä kiristys. Samoin on asianlaita muunkin lakiehdotuksen 1 §:ssä tarkoitetun rikoksen johdosta suoritettavan tutkinnan osalta, jos teosta on ollut seurauksena vakava henkilö- tai huomattava omaisuusvahinko.

Poliisiin tutkittavaksi tulee hallintovaliokunnan mielestä saattaa myös poliisin erityisosaamista ja -tekniikkaa vaativien rikosten tutkinta.

Käytännössä edellä mainittujen rikosten tutkinta saattaa hallintovaliokunnan mietinnön mukaan, tapauksesta riippuen, joltakin osin tapahtua myös yhteistoimintaluonteisesti, vaikka tutkinnan päävastuu ja johto kuuluisikin poliisille. Valiokunnan ehdottamassa muodossa 1 §:n 2 momentti turvaa myös poliisin ja puolustusvoimien tiedonkulun siten, että poliisilla on oikeus saada haluamansa tiedot puolustusvoimien tutkittavana olevasta rikoksesta, jotta poliisi omalta osaltaan voi arvioida yhteistoiminnan tai tutkinnan siirtämistä koskevaa tarvetta.

Valiokunta huomautti lisäksi, ettei voida lähteä pelkästään siitä, että rikoslaissa törkeäksi rikokseksi luokiteltu teko olisi aina siirrettävä rikoksen vakavuuden perusteella poliisiin tutkittavaksi. Puolustusvoimilla on esimerkiksi sen hallussa olevan materiaalin luonne huomioon ottaen erityinen intressi tutkia ja selvittää puolustusvoimiin kohdistuvat omaisuusrikokset, jolloin on perusteltua suorittaa tutkinta riittävin voimavaroin ja mahdollisimman tehokkaasti. Esimerkiksi törkeän varkauden tunnusmerkistön täyttyminen ei tältä näkökannalta edellytä kovinkaan arvokkaan omaisuuden anastamista.

Puolustusvoimat on sisäisellä ohjeellaan ohjeistanut tehtävän siirtämistä poliisille hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti. Lisäksi sisäisessä ohjeessa on mainittu, että tutkinta tulee siirtää, kun

- asia on laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen, että riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi tutkinta on suoritettava ulkopuolisen viranomaisen toimesta.
- tutkittavana on muu kuolemantapaus tai vakava loukkaantuminen tai
- rikos ei ole tutkittavissa sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n mukaisesti sotilasrikoksena (esimerkiksi ratti-, vesiliikenne- ja ilmaliikennejuopumukset ja huumausainerikokset).

Tehtävän siirtämistä poliisille arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös nykyisen lain säätämisen jälkeen tapahtunut kehitys eli se, että nykyisin rikostutkintaa tutkintaosastolla tekevät käytännössä poliisikoulutetut virkamiehet.

Vuonna 2009 puolustusvoimat siirsi poliisille 16 asiaa ja 2008 vuonna 10 tapausta. Tapauksissa tutkintaosastolla ei ole ollut toimivaltaa joko rikosnimikkeen perusteella tai epäiltynä on ollut siviilihenkilö. Useissa tapauksissa tutkintaosasto on siirronkin jälkeen antanut poliisille virka-apua tutkintaan.

12 § Ilmoittamisvelvollisuus

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat ilmoittaisivat poliisille tietoonsa tulleesta epäilystä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetusta rikoksesta ja käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi. Koska kaikista rikoksista ei ole tarkoituksenmukaista ilmoittaa, puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat päättäisivät yhdessä poliisin kanssa ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista niille kuuluvan toimivallan perusteella.

Säännös vastaa tarkoitukseltaan syyttäjän ja poliisin yhteistyötä.

13 § Esitutinnan päättäminen

Pykälässä säädettäisiin esitutinnan päättämisestä. Esitutinnan valmistuttua asia olisi 1 momentin mukaan toimitettava kurinpitoesimiehelle käsiteltäväksi tai viralliselle syyttäjälle syyteharkintaa varten. Asiasta säädetään sotilaskurinpitolaissa ja säännös olisi informatiivinen.

Asia lähetetään esitutinnan valmistuttua syyttäjälle 7 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitetuissa rikosasioissa tai silloin kun syyttäjä on itse pyytänyt esitutinnan suorittamista.

Esitutkinta päätettäisiin 2 momentin mukaan saattamatta asiaa kurinpitoesimiehen tai syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei kenellekään voida vaatia rangaistusta tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta. Esitutinnan päättämisestä olisi kuitenkin ilmoitettava asianomaiselle kurinpitoesimiehelle tai syyttäjälle. Ilmoitusvelvollisuus vastaa pääesikunnan tutkintaosaston nykyistä käytäntöä.

4 luku

Tietojen saanti rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa

14 § Tietojen saanti eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Pääesikunnalla olisi 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia ja tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömiä tietoja pykälässä mainituista rekistereistä. Rikoksen ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä tietojen saanti tarve liittyy suurelta osin henkilöiden tarkkaan yksilöintiin ja heidän yhteyksiensä kartoittamiseen sekä liikkeidensä seuraamiseen.

Väestötietojärjestelmää koskeva tiedonsaantioikeus vastaisi sisällöllisesti nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa, mutta siinä olisi viittaus 1 päivänä maaliskuuta 2010 voimaan tulleeseen väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin (661/2009).

Säännös sakkorekisteriä ja oikeushallinnon valtakunnallista tietojärjestelmää koskevasta tiedonsaantioikeudesta vastaisi nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan pääesikunta saa tarpeellisia tietoja ulkoasiainministeriön ja poliisin tietojärjestelmistä myönnettyistä passeista, viisumeista ja oleskelu- ja työluvista turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten.

Säännös ehdotetaan korvattavaksi tiedonsaantioikeudella ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) tarkoitettuun ulkomaalaisrekisteriin kuuluvaan viisumiasioiden osarekisteriin, tiedonsaantioikeudella ulkomaalaisrekisteristä viisumia ja oleskelulupaa sekä kansainvälistä suojelua koskevista hakemuksista ja hakemuksiin annetuista päätöksistä sekä oleskeluoikeuden rekisteröinneistä ja henkilön kansalaisuustiedoista sekä tiedonsaantioikeudella passilaissa (671/2006) tarkoitettusta passirekisteristä.

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 10 §:n 1 kohdan mukaan sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään taikka Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa määrätään, ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä ja siinä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen luovuttaa tietoja puolustusvoimille turvallisuus- ja valvontatehtäviä varten viisumia ja oleskelulupaa sekä kansainvälistä suojelua koskevista hakemuksista ja hakemuksiin annetuista päätöksistä sekä oleskeluoikeuden rekisteröinneistä ja henkilön kansalaisuustiedoista asevelvollisuuslaissa tarkoitettujen asevelvollisuusasiain käsittelyä varten.

Tietoja saataisiin myös poliisin tietojärjestelmistä siten kuin laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) säädetään. Viittaus koskee henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 19 §:n 1 momentin 2 kohtaa, jonka mukaan ”poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

--

2) puolustusvoimien pääesikunnalle poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995) tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten”. Esityksessä ehdotettaisiin muutettavaksi kyseistä säännöstä, koska puolustusvoimien rikostorjunnassa rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa on tarpeen saada tietoja Europol-tietojärjestelmästä ja kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä. Samalla säännös ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan lakia rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

Tiedonsaantioikeuksiin lisättäisiin oikeus saada tietoja rajavartiolaitoksen henkilörekistereistä. Tämä vastaisi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain (579/2005) 28 §:n 1 momentin 9 kohtaa, jonka mukaan tietoja voidaan luovuttaa pääesikunnalle poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten, turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten ja kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) tarkoitettujen yhteisöturvallisuusselvitysten tekemistä varten.

Pykälään otettaisiin myös säännös tietojen saamisesta tullin valvontatietorekisteristä ja tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä.

Puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla on esitutkintaviranomaisena myös oikeus saada tietoja ulosottoviranomaisilta siten kuin ulosottokaareissa säädetään.

Ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitettusta ajoneuvoliikennerekisteristä olisi oikeus saada omistajaa tai haltijaa koskevia tietoja.

Pykälään otettaisiin säännös tiedonsaantioikeudesta matkustaja-aluksen henkilöluetteloista annetun lain (1038/2009) tarkoittamista matkustajia koskevista henkilöluetteloista. Tiedonsaantioikeus koh-

distuisi etenkin kyseisen lain 6 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin matkustajien nimistä ja kanssamatkustajista.

Radiotaajuuksista ja telelaitteista annetussa laissa (1015/2001) tarkoitettuja taajuuksien käyttöä koskevia tietoja olisi tarpeen saada tilanteisiin, joissa kartoitettaisiin luvallisia taajuuksien käyttäjiä luvattomien käyttäjien havaitsemiseksi. Tällä hetkellä puolustusvoimilla on rajavartiolaitoksen tavoin 43 b §:n perusteella oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada Viestintävirastolta taajuuksien käyttöä koskevia valmiussuunnittelun ja poikkeusoloihin varautumisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Käyttötarkoitus ei tässä olisi täysin sama, minkä vuoksi nimenomainen säännös olisi tarpeen.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen vuoksi myös puolustusvoimien muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin kohdistuvasta tiedonsaantioikeudesta olisivat säännökset laissa. Tietojen saanti kohdistuisi sotilaskurinpitolaissa tarkoitettuun kurinpitorangaistusrekisteriin, asevelvollisuuslaissa (1438/2007) tarkoitettuun asevelvollisrekisteriin, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettuun kriisinhallintahenkilöstörekisteriin sekä puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitettuun lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin.

Tiedonsaantioikeus olisi myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007) tarkoitettuun Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen rekisteriin.

Edelleen tietoja olisi oikeus saada puolustusministeriöltä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990) tarkoitetuista lupa-asioista ja ulkoasiainministeriöltä tietoja kaksikäyttötuotteiden (562/1996) vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) tarkoitetuista lupa-asioista. Ulkoasiainministeriön rekisterillä tarkoitetaan niin kutsuttua VIVA-rekisteriä, joka kattaa diarioinnin, hakemustietojen tallennuksen, hakemusten käsittelyn, vientilupien tulostuksen, raportoinnin ja ohjaustietojen ylläpidon.

Virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta olisi oikeus saada tarpeellisia tietoja virka-avun antamiseksi. Vastaava säännös on esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n 1 momentin 20 kohdassa.

Ehdotettu 14 §:n 2 momentti on selvyysyistä tarpeen ottaen huomioon, että perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että teknisen käyttöyhteyden avaaminen henkilörekisteriin edellyttää, että tällaisesta luovuttamisesta säädetään laissa (PeVL 12/2002 vp).

15 § Tietojen saanti muulta viranomaiselta

Pääesikunnalla olisi oikeus viranomaiselta sekä julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ja henkilöltä 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tiedon käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekisi 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu virkamies.

16 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla olisi oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta tai Viestintäviraston hyväksymällä teknisellä laitteella yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelos-

sa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi. Pääesikunnalla olisi vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Nykyisen lain esitöiden mukaan tietojen saanti on tällä hetkellä mahdollista rikoksen selvittämistehävässä, mutta tietoja olisi tarpeen käyttää myös rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa.

5 luku

Tietojen saanti rikoksen selvittämisessä

17 § Tietojen saanti eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksen selvittämisessä

Pykälässä säädettäisiin rikoksen selvittämisessä tarvittavien tietojen saamisesta.

Väestötietojärjestelmää koskeva tiedonsaantioikeus vastaisi sisällöllisesti nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa, mutta siinä olisi viittaus 1 päivänä maaliskuuta 2010 voimaan tulleeseen väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annettuun lakiin (661/2009).

Säännös sakkorekisteriä ja oikeushallinnon valtakunnallista tietojärjestelmää koskevasta tiedonsaantioikeudesta vastaisi nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Tietoja saataisiin myös poliisin tietojärjestelmistä siten kuin laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (761/2003) säädetään, lukuun ottamatta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 30 §:ssä tarkoitettua Europol-tietojärjestelmää sekä lain 31 §:ssä mainittua kansallista Schengen-tietojärjestelmää. Viittaus koskee henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 19 §:n 1 momentin 2 kohtaa, jonka mukaan ”poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

--

2) puolustusvoimien pääesikunnalle poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995) tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten”.

Nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan on oikeus saada tietoja poliisin rekistereistä rikostutkintaa varten teotapa-, tuntomerkki- ja vastaavia tietoja sekä tietoja kadonneesta omaisuudesta.

Ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitettua ajoneuvoliikennerekisteristä olisi oikeus saada rikosta ja siitä seuranneita rangaistuksia ja muita seuraamuksia koskevia tietoja. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi poliisin määräämiä ajokieltoja.

Myös puolustusvoimien muihin kuin tässä laissa tarkoitettuihin rekistereihin kohdistuvasta tiedonsaantioikeudesta olisivat säännökset laissa. Tietojen saanti kohdistuisi sotilaskurinpitolaisissa tarkoitettuun kurinpitorangaistusrekisteriin, asevelvollisuuslaissa tarkoitettuun asevelvollisrekisteriin sekä puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitettuun lupa- ja valvonta-asioiden rekisteriin.

Virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta olisi oikeus saada tarpeellisia tietoja virka-avun antamiseksi. Vastaava säännös on esimerkiksi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n 1 momentin 20 kohdassa.

Ehdotettu 17 §:n 2 momentti on selvyysyistä tarpeen ottaen huomioon, että perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään katsonut, että teknisen käyttöyhteyden avaaminen henkilörekisteriin edellyttää, että tällaisesta luovuttamisesta säädetään laissa (PeVL 12/2002 vp).

18 § Tietojen saanti muulta viranomaiselta

Pääesikunnalla olisi oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ja henkilöltä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista pääesikunnalle tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekisi 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu virkamies.

19 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla olisi oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta tai Viestintäviraston hyväksymällä teknisellä laitteella yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla olisi vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

Säännös vastaisi pääosin nykyisen lain 8 §:ää, tosin rikosten selvittämiseen on viitattu ainoastaan esitöissä.

6 luku

Henkilörekistereitä koskevat säännökset

20 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Pykälässä olisi tavanomainen viittaussäännös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja henkilötietolakiin, joita sovellettaisiin, jollei tässä laissa toisin säädetä.

21 § Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteristä säädettäisiin nykyisen lain 11 §:ää tarkemmin. Säännös vastaisi pitkälti henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 12 §:ää. Henkilöllisyyttä koskevista tiedoista olisi kuitenkin tarpeen tallettaa myös perhesuhteita, koulutusta sekä työ- ja palvelushistoriaa koskevia tietoja. Rekisterissä voisi olla myös manuaalisia osia, kuten esineitä ja manuaalikortteja.

Rekisteristä olisi käytävä ilmi tiedon tallettaja. Tämä on tarpeen esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuuden ja tiedon jäljitettävyyden vuoksi.

Rekisterissä olisi lisäksi edelleen tietoja turvallisuus selvityksistä annetussa laissa tarkoitetusta pääesikunnan tekemästä perusmuotoisesta turvallisuus selvityksestä taikka laajasta tai suppeasta turvallisuus selvityksestä, selvityksen kohteena olevan henkilön tunnistetiedot sekä mainitun selvityksen antamisaika.

22 § Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saisivat käyttää ne 2 §:n 1 momentissa tarkoitetut virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikoksen ennalta estämis- ja paljastamistehtävää. Tehtävään määräämisestä on säädetty puolustusvoimissa annetussa laissa ja puolustusvoimista annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

Rekisterinpitäjä voisi antaa käyttöoikeuden turvallisuustietorekisteriin myös poliisin, tullin tai rajavartiolaitoksen palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailutehtäviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrättyille virkamiehille siinä laajuudessa kuin näillä viranomaisilla on oikeus tietojen saamiseen puolustusvoimilta. Säännös vastaisi henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 13 §:n 2 momenttia.

23 § Rikostietorekisteri

Rikostietorekisteristä säädettäisiin nykyisen lain 10 §:ää tarkemmin rekisterin käyttötarkoituksesta ja tietosisällöstä. Pykälän mukaan rikostietorekisteri voisi sisältää myös manuaalisia osia, kuten esineitä ja manuaalikortistoja. Rekisteristä on käytävä ilmi tiedon tallettaja. Maininta arkistohakemistosta poistettaisiin tarpeettomana.

Rekisteristä olisi käytävä ilmi tiedon tallettaja. Tämä on tarpeen esimerkiksi henkilöstön vaihtuvuuden ja tiedon jäljitettävyyden vuoksi.

Pykälän 3 momentissa tarkoitetut tiedot ovat olennaisia tutkittavana olevan tai olleen tapauksen yksilöimiseksi ja myöhempien hakutoimintojen tekemiseksi.

24 § Rikostietorekisterin käyttöoikeus

Rikostietorekisteriä saisivat käyttää ne 2 §:n 1 momentissa tarkoitetut virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikoksen selvittämistehtävää. Tehtävään määräämisestä on säädetty puolustusvoimissa annetussa laissa ja puolustusvoimista annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

25 § Tilapäiset henkilörekisterit

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavan virkamiehen tai virkamiesten muodostaman työryhmän käyttöön voitaisiin nykyiseen tapaan perustaa automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettäviä tilapäisiä henkilörekistereitä. Tilapäisistä henkilörekistereistä säädetään nykyisen lain 12 §:ssä. Tilapäisen henkilörekisterin käyttöoikeus olisi sillä tai niillä virkamiehillä, joiden käyttöön rekisteri on perustettu.

Tilapäinen henkilörekisteri voisi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä yksittäisen tehtävän tai tehtäväkokonaisuuden suorittamiseksi. Rekisteri voisi sisältää myös manuaalisia osia.

Tilapäisen henkilökirjaston perustamisesta päättäisi tehtävästä vastaava, puolustusvoimissa rikostorjuntaa suorittava virkamies. Rekisteristä olisi käytävä ilmi tiedon tallettaja.

26 § Arkaluonteisten tietojen käsittely

Pykälässä olisivat tavanomaiset säännökset arkaluonteisten tietojen käsittelystä viittauksin henkilötietolain 11 §:n 3 kohtaan sekä 11 §:n 1 ja 2 ja 4–6 kohtiin. Säännökset vastaisivat sisällöltään nykyisen lain 14 §:ää.

27 § Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittely

Tässä laissa tarkoitettussa yksittäisessä tehtävässä saatuja henkilötietoja, jotka eivät liity kyseiseen tehtävään saisi kerätä ja tallettaa vain turvallisuustietorekisteriin ja tilapäiseen henkilökirjastoon. Tietoja on välttämätöntä kerätä ja tallettaa, sillä ne voivat osoittautua hyödyllisiksi rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa. Ennalta estäminen ja paljastaminen on usein pitkäkestoista työtä, jossa pienetkin yksityiskohdat voivat osoittautua myöhemmin merkittäviksi.

Ylimääräisen tiedon tallettamisesta viitattaisiin pakkokeinolain ja poliisilain edellytyksiin.

Tietoja tallettaessa olisi niihin mahdollisuuksien mukaan liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta. Arvio tehdään noudattaen kansainvälistä mallia ja kriteeristöä, jota käytetään muun muassa kriisinhallintaoperaatioissa. Menettely tukee tiedon analysointia ja uhka-arvioiden laatimista. Lisäksi sillä on merkitystä tehtävien hoitajien vaihtuessa.

Säännökset vastaisivat sisällöltään pääosin nykyisen lain 13 §:ää.

28 § Tietojen luovuttaminen sotilasviranomaiselle

Rekisterinpitäjällä olisi oikeus luovuttaa sotilaskurinpitolaisissa tarkoitettulle kurinpitoesimiehelle rikostietorekisterin tietoja, jos se on tarpeen kurinpitoesimiehelle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisterinpitäjällä olisi oikeus luovuttaa asevelvollisuuslaissa ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa tarkoitetuille rekisterinpitäjille turvallisuustietorekisterin ja rikosrekisterin tietoja, jos se on tarpeen rekisterinpitäjille säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Turvallisuustietorekisterin tai rikostietorekisterin tietoja muuhun kuin rekisterin käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön ja 27 §:ssä tarkoitettuja tietoja eli yksittäiseen tehtävään liittymättömiä tietoja saisi kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen:

- 1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; tai
- 3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Tiedot saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

Säännökset olisivat osittain samoja kuin nykyisen lain 20 §:ssä. Pykälän 3 momentin 3 kohtaa tarkennettaisiin siten, että siinä olisi minimivaatimuksena kaksi vuotta vankeutta, kun nykyisen lain mukaan minimivaatimuksena on, että rikoksesta saattaa seurata vankeutta.

Pykälä ei koskisi tietojen luovuttamisesta pääesikunnan tutkintaosaston sisällä. Rekisteritietoja saisi käyttää tutkintaosaston tutkimus-, suunnittelu- ja analyysitoiminnassa sekä puolustusvoimien sisäisessä koulutuksessa. Koulutuksessa tietoja käytetään kuitenkin esimerkkeinä henkilötietoja paljastamatta.

29 § Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rekisterinpitäjä saisi luovuttaa turvallisuustietorekisteristä ja rikostietorekisteristä tietoja, jotka ovat tarpeen:

- 1) poliisille niitä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;
- 2) rajavartiolaitoksen viranomaiselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää varten ja rajavartioloissa tarkoitettua rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä varten;
- 3) tullilaitokselle tullilaissa tarkoitettua ulkomaanliikenteen valvontaa, tullirikosten ennalta estämistä, keskeyttämistä ja selvittämistä sekä henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;
- 4) yleisille syyttäjille yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 11 §:ssä säädettyssä laajuudessa.

Säännökset vastaisivat muutoin nykyisen lain 21 §:ää, mutta rajavartiolaitokselle voitaisiin luovuttaa tietoja nykyistä laajemmin sen uudet rikosten torjuntaan liittyvät tehtävät huomioon ottaen. Samassa tarkoituksessa tietoja voitaisiin jatkossa luovuttaa myös tullilaitokselle. Myös tietojen luovuttamista yleisille syyttäjille koskeva säännös olisi uusi.

Rekisterin tietoja muuhun kuin sen käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön saisi luovuttaa vain 28 §:n 3 momentissa mainittua tarkoitusta varten.

Tiedot saisi luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti siten, kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan. Käytännössä sähköinen luovuttaminen on harvinaista.

30 § Tietojen poistaminen turvallisuustietorekisteristä

Turvallisuustietorekisteristä poistettaisiin henkilöä koskevat tiedot 25 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkittaisiin viimeistään viiden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta, ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehtäisiin merkintä.

Tällä hetkellä tiedot poistetaan manuaalisesti.

Turvallisuustietorekisterissä olevat tiedot perusmuotoisesta turvallisuus selvityksestä samoin kuin laajasta ja suppeasta turvallisuus selvityksestä poistettaisiin vuoden kuluessa vastaavan uuden selvityksen antamisesta ja joka tapauksessa viimeistään kymmenen vuoden kuluttua selvityksen antamisesta.

Säännökset vastaisivat sisällöltään nykyisen lain 18 §:n 2 ja 3 momenttia muutoin, mutta tietojen poistaminen sidottaisiin kattavammin erilaisiin syyttäjän päätöstyyppeihin.

31 § Tietojen poistaminen rikostietorekisteristä

Rikostietorekisteristä poistettaisiin henkilöä koskevat tiedot:

- 1) viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä;
- 2) viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, jos rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on yli kymmenen vuotta;
- 3) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tekemästä päätöksestä jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen taikka syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta;
- 4) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän päätöksestä, että rikos on vanhentunut;
- 5) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon, että syyte on lainvoimaisesti hylätty tai nostettu syyte syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi hylätty; tai
- 6) viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

Tällä hetkellä tiedot poistetaan manuaalisesti. Säännökset vastaisivat nykyisen lain 18 §:n 1 momenttia muutoin, mutta tietojen poistaminen sidottaisiin kattavammin erilaisiin syyttäjän päätöstyyppeihin.

Maininta arkistohakemistosta poistettaisiin tarpeettomana.

32 § Tietojen poistaminen tilapäisestä henkilörekisteristä

Tilapäisestä henkilörekisteristä poistettaisiin henkilöä koskevat tiedot:

- 1) kun tieto on todettu rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomaksi;
- 2) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos;
- 3) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon siitä, että syyte on hylätty;
- 4) viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta; tai
- 5) viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

Säännökset vastaavat sisällöltään nykyisen lain 18 §:n 4 momenttia muutoin, mutta tietojen poistaminen sidottaisiin kattavammin erilaisiin syyttäjän päätöstyyppeihin.

33 § Tarkastusoikeuden toteuttaminen

Tarkastusoikeuden toteuttamisesta olisi tavanomainen viittaussäännös henkilötietolain 26 ja 28 §:ään. Rekisterinpitäjä tai sen määräämä hallintoyksikkö antaisi tiedot tarkastamista varten.

Rekisterinpitäjän tulee huolehtia, että sillä myös käytännössä on osoittaa riittävä määrä henkilöitä tarkastusoikeuden toteuttamista ja siihen liittyvää tietojen antamista varten.

Säännökset vastaisivat nykyisen lain 17 §:n 1 momenttia.

34 § Tarkastusmenettely

Rekisteröidyn olisi tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai tietojen antamiseen oikeutetulle viranomaiselle ja todistettava henkilöllisyytensä. Tämä vastaisi voimassa olevan lain 17 §:n 2 momenttia.

35 § Tarkastusoikeuden rajoitukset

Tarkastusoikeutta ei edelleenkään olisi turvallisuustietorekisteriin.

Tietosuojavaltuutettu voisi jatkossakin rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa turvallisuustietorekisteriin talletettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tarkastusoikeuden rajoituksista olisi lisäksi voimassa, mitä henkilötietolain 27 §:ssä säädetään.

Säännökset vastaisivat sisällöllisesti nykyisen lain 16 §:ää.

36 § Rekisterinpitäjä

Turvallisuustietorekisterin ja rikostietorekisterin rekisterinpitäjä olisi nykyiseen tapaan pääesikunta. Tilapäisen henkilörekisterin rekisterinpitäjä olisi pääesikunnan tutkintaosasto.

7 luku

Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot

37 § Luvun säännösten soveltaminen

Normaaliolojen vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti väljemmin kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp). Normaaliolojen vakava häiriötilanne ja poikkeusolot -termit vastaisivat asevelvollisuuslakia.

Tämän luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälän mukaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta. Soveltamiskynnys olisi tarkoituksenmukaista sitoa kyseiseen säännökseen, koska muuta valmiuden kohottamistilanteisiin sopivaa lainsäädäntöä ei ole. Esimerkiksi valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönottokynnys on näihin tilanteisiin liian korkea.

Asevelvollisuuslain 83 §:n mukaan tasavallan presidentti voi normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa päättää puolustusvoimista annetun lain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettussa sotilaskäskyasioiden päätöksentekojärjestyksessä, että puolustusvoimat voi määrätä reserviin kuuluvia asevelvollisia ylimääräiseen palvelukseen. Päätös annetaan määräajaksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, ja se on peruutettava, kun puolustusvalmiuden kohottamiseen ja ylläpitämiseen johtanut tilanne sen sallii. Palvelukseen voidaan määrätä astumaan välittömästi.

Asevelvollisuuslain 82 §:n mukaan ylimääräisen palveluksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää puolustusvalmiutta ja harjoittaa joukkokokonaisuuksia niille suunnitellussa kokoonpanossa niin, että joukko voidaan tarvittaessa määrätä liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen.

38 § Pääesikunnan tutkintaosaston muiden virkamiesten toimivaltuudet

Säännöksellä turvattaisiin tutkinnanjohtaminen poikkeusoloissa. Normaalioloissa tutkinnanjohtajina toimii ainoastaan kaksi virkamiestä eikä määrä todennäköisesti riitä poikkeusoloissa.

Pääesikunnan tutkintaosaston muita tutkinnanjohtajina toimivia virkamiehiä olisivat poliisialipäällystötutkinnon suorittaneet. Heidän osaamisensa turvattaisiin riittävällä koulutuksella ja säännöllisillä harjoituksilla.

39 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Myös asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevia eli reserviläisiä olisi tarpeen käyttää puolustusvoimien rikostorjunnassa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. On oletettavaa, että 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toiminnan määrä tuolloin lisääntyy.

Huomattava on, että asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään, saisi osallistua 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen ja edellä 5 §:ssä tarkoitettujen tiedonhankintamenetelmien käyttöön puolustusvoimien rikostorjuntaan määrätyn virkamiehen ohjauksessa ja valvonnassa. Näin ollen merkittävää julkisen vallan käyttöä ei poikkeusoloissakaan siirtyisi muille kuin virkamiehille.

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevia koskisivat samat salassapitovelvoitteet kuin heitä ohjaavia ja valvovia virkamiehiäkin.

40 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet rikosten selvittämisessä

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevia käytettäisiin myös rikosten selvittämisessä. Todennäköisesti sotilasrikosten määrä kasvaa ja rikokset voivat myös olla vakavampia kuin normaalioloissa. Tämän lain perusteella esitutkintaa suorittavat asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevat sijoitettaisiin pääesikunnan tutkintaosaston kokoonpanoon ja heidän päätehtävänä olisi sotilasrikosten esitutkinnan suorittaminen. Näihin tehtäviin sijoitettavien henkilöiden koulutustaso esitutkinnan alalla on jo lähtökohtaisesti korkeampi kuin joukko-osastoissa sotilaskurinpitolain nojalla esitutkintaa suorittavien. Näiden henkilöiden täydennyskoulutus toteutettaisiin kertausharjoituksissa.

Toisaalta normaaliajan vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa poliisin resursseja voi olla normaaliaikaa vähemmän käytettävissä sotilasrikosten esitutkintaan, koska poliisilla on tarve priorisoida muita tehtäviään. Poliisilla on poliisilain mukainen mahdollisuus asettaa tehtävänsä tärkeys-

järjestykseen. Lisäksi poikkeusoloissa perustettavien joukkojen sijainti perustamispaikoilla ja ryhmitysalueilla saattaa olla hankalien yhteyksien päässä. Tämä vuoksi esitutkinnan kohteet ovat helpommin saavutettavissa puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitaville, jotka muutenkin toimivat puolustusvoimien organisaation yhteydessä.

Kiinniottotoimivalta olisi myös asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevalla, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään. Kiinniottotoimivalta olisi rinnasteinen sotilaskurinpitolain 16 §:n mukaiseen vartio-, päivystys- tai sotilaspoliisitehtävää suorittavan sotilaan toimivaltaan riippumatta siitä, onko kyseinen sotilas virkamies vai ei.

Huomattava on, että asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään, saisi osallistua 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen puolustusvoimien rikostorjuntaan määrätyn virkamiehen ohjauksessa ja valvonnassa. Näin ollen merkittävää julkisen vallan käyttöä ei poikkeusoloissakaan siirtyisi muille kuin virkamiehille.

41 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan virkavastuu

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 39–40 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovellettaisiin virkavastuuta koskevia säännöksiä.

42 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan vahingonkorvausvastuu

Edellä 39–40 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaisi valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 39–40 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan korvausvastuuseen sovellettaisiin vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

Vahingonkorvauslain 3 luvun säännösten perusteella työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssään kolmannelle aiheuttaa (1 §:n 1 momentti).

Jos joku suorittaa viranomaisen määräyksestä laissa määrättyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä ja tätä tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa vahinkoa, on se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan, velvollinen korvaamaan vahingon (1 §:n 3 momentti). Esimerkiksi varusmiestä on pidetty julkisoikeudellisessa oikeussuhteessa olevana työnsuorittajana, josta julkisyhteisö voi joutua vahingonkorvausvastuuseen.

Asevelvollisuuslain nojalla annetun tai muun vastaavan määräyksen perusteella valtion palveluksessa olevalla henkilöllä on vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sama vastuu kuin virkamiehellä ja työntekijällä. Sotilas on velvollinen korvaamaan vahingosta määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Erityisasemassa ovat pykälän 3 momentin mukaan ne sotilaat, jotka ovat tuottaneet vahingon ollessaan vastuussa sotaväen aluksesta tai ilma-aluksesta.

Edellä sanottu merkitsee myös mahdollisuutta vahingonkorvauksen sovitteluun huomioon ottaen muun muassa vahingon suuruus, teon laatu ja vahingon aiheuttajan asema. Jos hänen viakseen jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta tuomita. Tahallisen rikoksen ollessa kyseessä pääsään-

tönä on täyden korvauksen tuomitseminen. Valtion oikeus regressioon vahingonaiheuttajalta on 4 luvun 3 §:n mukaan niin ikään rajoitettu.

Valtion isännänvastuun ulottaminen myös 39 ja 40 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä oleviin henkilöihin edellyttää säännöksen ottamista tähän lakiin. Vahingonkorvauslakia ei näin ollen tarvitsisi muuttaa.

8 luku

Valvonta

43 § Valvonta puolustusvoimissa

Puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitettu puolustusvoimien johto ja tämän lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu virkamies valvoisivat puolustusvoimien rikostorjunnan hoitamista. Tällä tarkoitettaisiin lähiesimiesvalvontaa, joka olisi osa normaaleja työnjohdollisia tehtäviä. Tämä valvonnan muoto on erittäin tärkeä, koska se on jokapäiväistä ja se tapahtuu lähellä valvottavaa toimintaa. Myös henkilöstön oikeudellinen koulutus on keskeinen osa ennaltaehkäisevää sisäistä laillisuusvalvontaa.

Laissa ei erikseen mainittaisi puolustusvoimien asessoria. Puolustusvoimien asessorin toimivalta tulee suoraan puolustusvoimista annetusta valtioneuvoston asetuksesta, jonka mukaan puolustusvoimien toiminnan lainmukaisuutta ja sotilasoikeudenhoitoa ohjaa ja valvoo puolustusvoimien asessori.

45 § Puolustusministeriön suorittama valvonta

Perustuslain 68 §:n 1 momentin mukaan kukin ministeriö vastaa toimialallaan hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Ministeriöiden toimialoista säädetään valtioneuvoston ohjesäännöstä. Sen mukaan puolustusministeriön toimialaan kuuluvat puolustuspolitiikka, sotilaallinen maanpuolustus, kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen sekä sotilaallinen kriisinhallinta- ja rauhanturvaimistoiminta.

Puolustusministeriön puolustusvoimien rikostorjuntaan kohdistamasta valvonnasta säädettäisiin suoraan laissa. Nykyisin valvonta perustuu edellä kuvattuihin yleisiin säännöksiin.

Salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen käytöstä laadittu pöytäkirja toimitettaisiin nykyiseen tapaan puolustusministeriölle.

Puolustusministeriölle olisi toimitettava tiedot yhteiskunnallisesti, taloudellisesti tai vakavuudeltaan merkittävistä puolustusvoimien rikostorjuntaan liittyvistä asioista.

Puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen ja pakkokeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

46 § Kertomus eduskunnan oikeusasiamiehelle

Puolustusministeriö antaisi nykyiseen tapaan eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomuksen salaisten tiedonhankintakeinojen ja salaisten pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja

valvonnasta. Nykyisen lain 5 §:n 2 momentin mukaan teknisestä kuuntelusta laadittu pöytäkirja toimitetaan puolustusministeriölle, joka antaa vuosittain eduskunnan oikeusasiamiehelle kertomuksen teknisen kuuntelun käytöstä.

Kertomus toimitettaisiin lisäksi tiedoksi suojelupoliisille.

9 luku

Erinäiset säännökset

46 § Turvallisuusselvitykset

Pykälässä säädettäisiin turvallisuusselvitysten tekemiseen liittyvästä tietojen käyttämisestä ja oikeudesta tietojen saantiin. Pykälä vastaisi sisällöltään nykyisen lain 6 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

Turvallisuusselvityksistä annettua lakia uudistetaan parhaillaan. Tuossa yhteydessä on harkittava pykälän sisällön siirtämistä kyseiseen lakiin, sillä turvallisuusselvitysten tekemisessä ei varsinaisesti ole kyse puolustusvoimien rikostorjuntatehtävästä.

47 § Voimaantulo

Pykälässä olisi tavanomainen voimaantulosäännös.

Lailta kumottaisiin 3 päivänä marraskuuta 1995 poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettu laki (1251/1995) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

49 § Viittaussäännös

Pykälässä olisi viittaussäännös, jonka mukaan muualla laissa tai asetuksessa oleva viittaus poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain säännöksiin tarkoittaisi viittausta tähän lakiin.

1.2 Tieliikennelaki

Esitetyt muutokset liittyvät ehdotetun lain rikostorjunnasta puolustusvoimissa (/) 4 §:n 1 momentin mukaiseen rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävään.

Edellä ehdotetaan, että puolustusvoimien rikostorjuntaa suorittavat virkamiehet saisivat rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä käyttää tiettyjä poliisilain mukaisia toimivaltuuksia.

Esitutkinta-, pakkokeino- ja poliisilain kokonaisuudistuksessa ehdotetaan, että tekninen tarkkailu muutetaan tekniseksi kuunteluksi, tekniseksi katseluksi, tekniseksi seurannaksi ja tekniseksi laite-tarkkailuksi ja että tarkkailu muutetaan suunnitelmalliseksi tarkkailuksi.

Hallituksen esityksessä 266/2004 vp poliisilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi on tieliikennelain 48 §:n 5 momentin osalta todettu, että tiedonhankintakeinojen käyttäminen edellyttää joissain tilanteissa tieliikennelaissa säänneltyjen liikennesääntöjen rikkomista. Tilanteessa, jossa poliisi-, tulli- tai rajavartiomiehet seuraavat ajoneuvolla tarkkailun kohdetta, tarkkailun onnistunut

suorittaminen edellyttää usein muun muassa liikenteen ohjauslaitteen antaman käskyn tai kiellon rikkomista.

Ehdotettuja muutoksia tieliikennelakiin tarvitaan rikosten ennalta estämisen- ja paljastamistehtävän mukaisissa virkatehtävissä suoritettavaa hälytysajoa, tarkkailua, teknistä tarkkailua ja muuta vastaavaa poliisitoimintaa varten. Liikennesäännöistä poikkeaminen olisi kuitenkin aina poikkeuksellista ja tarve siihen arvioitaisiin erikseen jokaisessa yksittäistapauksessa.

Puolustusvoimien suorittamassa rikostorjunnassa suoritetaan samankaltaisia tehtäviä kuin mitä poliisi, rajavartiolaitos ja tullit suorittavat. Voidaan pitää perusteltuna, että rikostorjuntaa puolustusvoimissa hoitavilla virkamiehillä nimenomaan rikosten estämisen- ja paljastamistehtävään suorittaessaan olisi samat oikeudet poiketa tieliikennelain säännöksistä poliisilla, rajavartiolaitoksella ja tullilla.

1.3 Laki turvallisuusselvityksistä

26 § Turvallisuusselvityksistä pidettävät henkilörekisterit

Turvallisuusselvityksistä annetun lain 26 §:ää muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin uuteen lakiin rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

1.4 Laki puolustusvoimista

Puolustusvoimista annetun lain 8 §:ää muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin uuteen lakiin rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

1.5 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 19 §:n 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin uuteen lakiin rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

1.6 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

Henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä viitattaisiin uuteen lakiin rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan asetuksen antaa valtioneuvosto, jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty. Perustuslakiuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan lähtökohtana tulee olla, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii. Ministeriölle voitaisiin osoittaa asetuksenantovaltaa teknisluonteisemmissa sekä yhteiskunnalliselta ja poliittiselta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa (HE 1/1998 vp).

Ehdotetun lain nojalla annettavia tarkempia säännöksiä koskevat valtuudet olisivat ensinnäkin 2 §:n 2 momentissa, jonka mukaan puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten viroista, virkoihin nimittämisestä ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista sekä koulutuksesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lisäksi puolustusministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen ja pakkokeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä. Nämä säännökset olisivat teknisluonteisia.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan samaan aikaan uuden esitutkintalain, uuden pakkokeinolain ja uuden poliisilain kanssa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Esityksessä on pyritty puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien toimivaltuuksien kattavaan ja täsmälliseen sääntelyyn. Myös toiminnan lainmukaisuuden valvontaan on kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota.

Sääntelyn parantamiseen liittyy viranomaistoimivaltuuksien kohteena olevien henkilöiden oikeusaseman parantaminen mukaan lukien oikeusturvajärjestelyjen kohentaminen. Perustuslain 80 §:n 1 momentin perusteella asetuksessa oleva yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteisiin vaikuttava sääntely ehdotetaan otettavaksi lakiin.

Siitäkin huolimatta, että esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi nykyistä laajempi laki, lainsäädännön täydennyksiä ei voida pitää perusoikeuksien suojan kannalta ongelmallisina. Aikaisempaa kattavammalla sääntelyllä nimenomaan pyritään puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien kohteena olevien henkilöiden oikeusaseman parantamiseen. Tämä koskee nykyistä täsmällisemmän sääntelyn lisäksi esimerkiksi toiminnassa noudatettavia periaatteita koskevien säännösten lisäämistä lakiin.

Myös perusoikeuksien suojaamiseen liittyvä kysymys on salaista tiedonhankintaa koskevan sääntelyn johdonmukaisuus ja selkeys. Salaisilla tiedonhankintakeinoilla monin paikoin puututaan eritasoisesti perusoikeuksiin. Kuten yleisperustelujen johdantojaksosta ilmenee, myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on puuttunut siihen, että toimivaltuussääntely on ollut puutteellista.

Perustuslain kannalta merkityksellisimpiä ovat lainsäädäntömuutokset, joilla perustettaisiin viranomaisille uusia yksilöön kohdistuvia toimivaltuuksia tai laajennettaisiin jo olemassa olevia toimivaltuuksia taikka joilla muuten rajoitettaisiin yksilön oikeuksia tai toimintavapautta.

Esitystä on tältä osin arvioitava perusoikeussäännöksiin sisältyvien lakivarausten kannalta ottaen samalla huomioon perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset kuten rajoituksen tarkkarajaisuus ja täsmällisyys, rajoittamisen perusteena olevien syiden hyväksyttävyyys, suhteellisuusvaatimuksen täyttyminen perusoikeutta rajoitettaessa, oikeusturvajärjestelyjen riittävyys ja rajoituksen ristiriidattomuus Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitaville ehdotetaan tässä esityksessä annettavaksi toimivaltuuksia, jotka vaihtelevasti kohdistuvat perus- ja ihmisoikeuksiin.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Pykälän 3 momentissa säädetään, että henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Yksityiselämän suojaamisesta säädetään perustuslain 10 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on suojattu. Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton (2 momentti). Lailla voidaan säätää lisäksi välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavien rikosten tutkinnassa.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin osalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että käytännössä ei ole mahdollista vetää täsmällistä rajaa rikoksen tekohetken mukaan. Monien rikosten luonteesta johtuu, että niiden selvittäminen ei ole mahdollista, mikäli rikoksen tekeminen ei ylipäänsä paljastu, mikä puolestaan saattaa vaatia ennakkollista varautumista rikoksen tapahtumiseen.

Valiokunta on pitänyt rikoksen tutkintana myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikosepäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi ehtinyt vielä toteutuneen teon asteelle. Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että toimenpiteen valtiosääntöoikeudellisen sallittavuuden edellytyksenä oleva konkreettinen ja yksilöity rikosepäily tuodaan selvästi esille myös säännöksen sanamuodossa. Perustuslakivaliokunnan näkemyksillä on erityisesti merkitystä arvioitaessa rikoksen estämiseen liittyviä toimivaltuuksia (PeVL 2/1996 vp, 5/1999 vp, 37/2002 vp ja 11/2005 vp).

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen henkilötietojen suojasta säädetään lainkohdan mukaan tarkemmin lailla. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan säännös viittaa tarpeeseen lainsäädännöllisesti turvata yksilön oikeusturva ja yksityisyyden suoja henkilötietojen käsittelyssä, rekisteröinnissä ja käyttämisessä (HE 309/1993 vp, s. 53).

Säännöksen lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää perusoikeusuudistuksen tarkoituksen mukaisesti (PeVM 25/1994 vp, 56 s. 6/I) lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta se jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan. Tällainen perusoikeussäännös sitoo lainsäätäjän sisällöllistä harkintaa vähemmän kuin sen tapainen sääntelyvarauksen sisältävä säännös, jossa perusoikeuden todetaan olevan olemassa sen mukaan kuin lailla säädetään. Lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa se, että henkilötietojen suoja lähtökohtaisesti kuuluu samassa momentissa suojatun yksityiselämän piiriin.

Henkilötietojen käsittelystä on säädettävä lailla. Yleinen henkilötietojen suojaava laki on henkilötietolaki. Jos on tarkoitus poiketa henkilötietolaissa säädetyistä velvoitteista, on säännökset otettava lakiin. Lain tasoista sääntelyä tarvitaan, jos kysymys on erityissäännöksistä, jotka koskevat rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, henkilötietojen sallittuja käyttötarkoituksia, mukaan luettuina tietojen luovutettavuus, henkilörekisterien yhdistämistä sekä tietojen antamista teknisen käyttöyhteyden avulla ja tietojen säilytysaika (PeVL 25/1998 vp, PeVL 14/2002 vp, PeVL 30/2006 vp, PeVL 12/2002 vp).

Esitykseen sisältyvä lakiehdotus sääntelisi lain tasolla turvallisuustietorekisterin, rikostietorekisterin ja tilapäisen henkilörekisterin käyttötarkoituksesta ja tietosisällöstä sekä tietojen luovuttamisesta niistä. Kuten yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, niiltä osin kuin ehdotetussa laissa ei toisin säädettäisi, rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät henkilötietolain mukaan. Lakiin otettavaksi ehdotetut säännökset eivät pääosin poikkea siitä, miten tilannetta tulisi arvioida yleislain perusteella. Rekisterien tietosisällöt sekä niiden tietolähteet ja tietojen luovutus niistä perustuvat puolustusvoimien viranomaisille säädettyihin tehtäviin ja niiden lain nojalla tekemiin päätöksiin. Ehdotuksen myötä rekistereihin talletettavien tietojen säilytysaika tulisi tarkemmin määriteltävä, mitä on pidettävä olennaisena henkilötietojen suojan kannalta.

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 23/2006 vp, s. 3/I). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 14/2002 vp, s. 2/II).

Esityksen ehdotuksia arvioitaessa merkitystä on myös perustuslain säännöksillä oikeusturvasta (21 §).

Esitykseen ei sisälly säännöksiä, jotka edellyttäisivät perustuslain mukaista säätämisenjärjestystä. Lakiehdotukset voitaisiin siten käsitellä tavallisia lakeja koskevassa säätämisenjärjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää perustuslain kannalta merkityksellisiä asioita, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan kannanoton.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

LAKIEHDOTUKSET

Laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 § Soveltamisala

Tässä laissa säädetään puolustusvoimille kuuluvasta rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä (*puolustusvoimien rikostorjunta*).

Puolustusvoimien rikostorjuntaan sovelletaan poliisilain (/), esitutkintalain (/) ja pakkokeinolain (/) sekä muun lain säännöksiä rikosten ennalta estämisestä, paljastamisesta ja selvittämisestä sen mukaan kuin jäljempänä säädetään.

Sotilasoikeudenkäynti- tai sotilaskurinpitoasiana käsiteltävän rikoksen selvittämisestä on tämän lain lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (/) säädetään.

2 § Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat virkamiehet

Jollei jäljempänä toisin säädetä, puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat ja niihin liittyviä toimivaltuuksia käyttävät pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet seuraavasti:

1) päällystöön kuuluvalla poliisimiehelle ja pidättämiseen oikeutetulle poliisimiehelle säädettyjä toimivaltuuksia käyttävät osastopäällikkö ja sotilaslakimies;

2) poliisimiehelle ja tutkijalle säädettyjä toimivaltuuksia käyttävät ylietsivä, rikostutkija ja poliisi-tehtävään määrätty puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitettu ammattisotilas.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen virkamiesten viroista, virkoihin nimittämisestä ja virkojen erityisistä kelpoisuusvaatimuksista sekä koulutuksesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 § Puolustusvoimien rikostorjunnan periaatteet

Puolustusvoimien rikostorjunnassa on noudatettava erityisesti seuraavia poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa säädettyjä periaatteita:

- 1) perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen;
- 2) suhteellisuusperiaate;
- 3) vähimmän haitan periaate;
- 4) tarkoitussidonnaisuuden periaate;
- 5) tasapuolisuusperiaate;
- 6) hienotunteisuusperiaate;
- 7) syyttömyysolettama;
- 8) oikeus olla myötävaikuttamatta rikoksen selvittämiseen.

2 luku

Rikosten ennalta estäminen ja paljastaminen ja sitä koskevat toimivaltuudet

4 § Toimivalta rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Puolustusvoimien rikostorjunnassa huolehditaan sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten ennalta estämisestä ja paljastamisesta.

Puolustusvoimien rikostorjunnalle 1 momentissa säädetty tehtävä ei rajoita suojelupoliisin laissa säädettyä toimivaltaa.

5 § Toimivaltuudet rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista 4 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tehtävissä on voimassa, mitä toimivaltuuksista rikosten ennalta estämiseksi ja paljastamiseksi poliisilaissa säädetään. Puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivien virkamiesten käytävissä ovat kuitenkin poliisilain 5 luvussa tarkoitetuista salaisista tiedonhankintakeinoista vain:

- 1) tukiasematietojen hankkiminen;
- 2) suunnitelmallinen tarkkailu;
- 3) peitelty tiedonhankinta;
- 4) tekninen kuuntelu;
- 5) tekninen katselu;
- 6) tekninen seuranta;
- 7) telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen.

6 § Poliisin antama apu

Jos puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla ei ole toimivaltaa 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen, poliisi voi 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun virkamiehen pyynnöstä suorittaa sellaisen toimivaltaansa kuuluvan yksittäisen toimenpiteen.

Poliisi luovuttaa ilman aiheutonta viivytystä toimenpiteellä saadut tallenteet ja asiakirjat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtiville. Poliisi saa luovuttaa tallenteet ja asiakirjat käsittelemättöminä. Tällöin tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamisesta sekä muista tiedon käsittelyyn liittyvistä tehtävistä vastaavat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat siten kuin poliisilain 5 luvussa säädetään.

3 luku

Rikosten selvittäminen ja sitä koskevat toimivaltuudet

7 § Puolustusvoimien rikostorjunnassa selvittävät rikosasiat

Puolustusvoimien rikostorjunnassa voidaan huolehtia:

- 1) rikos käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana tai sotilaskurinpitomenettelyssä;

2) rikoksesta säädetään rangaistus rikoslain 40 luvussa ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva sotilas;

3) rikoksesta säädetään rangaistus rikoslain 40 luvussa ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva muu henkilö kuin sotilas edellyttäen, että rikoksesta voidaan todennäköisin syin epäillä sotilasta;

4) kysymys on sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettusta puolustusvoimien hallinnassa olevalla alueella, aluksessa, ilma-aluksessa tai kulku-neuvossa taikka palvelustehtävässä tehdystä puolustusvoimien omaisuuteen kohdistuvasta rikoksesta ja rikoksesta epäilty on puolustusvoimien palveluksessa oleva muu henkilö kuin sotilas edellyttäen, että rikoksesta voidaan todennäköisin syin epäillä sotilasta.

Suojelupoliisi huolehtii 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan liittyvän rikoksen ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvän rikoksen selvittämisestä.

8 § Esitutinnan aloittaminen

Puolustusvoimien rikostorjunnassa selvitetään 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikos kurinpitoesimiehen pyynnöstä

Rikoksen selvittämisestä syyttäjän määräyksestä säädetään sotilaskurinpitolaissa.

9 § Toimivaltuudet rikosten selvittämisessä

Puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivien virkamiesten toimivaltuuksista 7 §:n 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässä on voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista rikosten selvittämiseksi esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa tai muualla laissa säädetään. Mainittujen virkamiesten käytettävissä ovat kuitenkin pakkokeinolain 10 luvussa tarkoitetuista salaisista pakkokeinoista vain:

- 1) tukiasematietojen hankkiminen;
- 2) suunnitelmallinen tarkkailu;
- 3) tekninen kuuntelu;
- 4) tekninen katselu;
- 5) esineen, aineen tai omaisuuden tekninen seuranta;
- 6) teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen.

10 § Poliisin antama apu ja yhteistoiminta poliisin kanssa

Jos puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivilla ei ole toimivaltaa 7 §:n 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisen toimenpiteen suorittamiseen, poliisi voi 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun virkamiehen pyynnöstä suorittaa sellaisen toimivaltaansa kuuluvan yksittäisen toimenpiteen.

Poliisi luovuttaa ilman aiheetonta viivytystä toimenpiteellä saadut tallenteet ja asiakirjat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtiville. Poliisi saa luovuttaa tallenteet ja asiakirjat käsittelemättöminä. Tällöin tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamisesta sekä muista tiedon käsittelyyn liittyvistä teh-

tävistä vastaavat puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat siten kuin pakkokeinolain 10 luvussa säädetään.

Asian laadun niin vaatiessa 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu tehtävä suoritetaan yhteistoiminnassa poliisin kanssa.

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitava ja asianomainen poliisiviranomainen sopivat tutkinnanjohtajasta ja tarvittaessa muista tehtävään liittyvistä kysymyksistä.

11 § Tehtävän siirtäminen poliisille

Jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus sitä edellyttää, edellä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettu tehtävä on siirrettävä kokonaan poliisiin suoritettavaksi. Tehtävä voidaan muutenkin siirtää poliisille asian laadun niin vaatiessa.

12 § Ilmoittamisvelvollisuus

Puolustusvoimien rikostorjunnasta huolehtivat ilmoittavat poliisille tietoonsa tulleesta epäilystä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetusta rikoksesta ja käynnistämästään toimenpiteestä rikoksen selvittämiseksi. Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavat päättävät yhdessä poliisin kanssa ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista rikoksista niille kuuluvan toimivallan perusteella.

13 § Esitutkinnan päättäminen

Esitutkinnan valmistuttua asia on toimitettava kurinpitoesimiehelle käsiteltäväksi tai viralliselle syyttäjälle syyteharkintaa varten.

Esitutkinta päätetään kuitenkin saattamatta asiaa kurinpitoesimiehen tai syyttäjän käsiteltäväksi, jos tutkinnassa on selvinnyt, ettei rikosta ole tehty taikka ettei kenellekään voida vaatia rangaistusta tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaatimusta. Esitutkinnan päättämisestä on kuitenkin ilmoitettava kurinpitoesimiehelle tai syyttäjälle.

4 luku

Tietojen saanti rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa

14 § Tietojen saanti eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksen ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Pääesikunnalla on 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia ja tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömiä tietoja seuraavista rekistereistä:

- 1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13–17 §:ssä säädettyjä tietoja väestötietojärjestelmästä;
- 2) sakkorekisteristä siihen talletettuja tietoja sakoista ja niiden täytäntöönpanosta sekä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään sisältyviä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista

rikosasioista ja ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään sisältyviä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta, jos sellainen tieto on saatavissa;

3) ulkoasiainministeriöltä ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) tarkoitetuista ulkomaalaisrekisteriin kuuluvasta viisumiasioiden osarekisteristä tietoja viisumipäätöksistä;

4) ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa tarkoitettuista ulkomaalaisrekisteristä tietoja viisumia ja oleskelulupaa sekä kansainvälistä suojelua koskevista hakemuksista ja hakemuksiin annetuista päätöksistä sekä oleskeluoikeuden rekisteröinneistä ja henkilön kansalaisuustiedoista;

5) passilaissa (671/2006) tarkoitettuista passirekisteristä tiedot passihakemuksesta ja päätöksestä passiasianssa, tiedot passista tai muusta Suomen viranomaisen antamasta matkustusasiakirjasta, tiedot passin katoamisesta, anastamisesta tai haltuun ottamisesta sekä tiedot passin antamisen esteistä ja passiasiaan liittyvästä huomautuksesta;

6) poliisin tietojärjestelmistä siten kuin laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) säädetään;

7) Henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetussa laissa (579/2005) tarkoitettuja tietoja rajavartiolaitoksen henkilökäytännöistä;

8) Tullilaissa (1466/1994) tarkoitetuista valvontatietorekisteristä ja tutkinta- ja virka-apujärjestelmästä;

9) ulosottokaareissa (705/2007) tarkoitettuista ulosottorekisteristä tietoja;

10) Ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitettuista ajoneuvoliikennerekisteristä omistajaa tai haltijaa koskevia tietoja;

11) matkustaja-aluksen henkilöluetteloista annetun lain (1038/2009) tarkoittamista matkustajia koskevista henkilöluetteloista;

12) majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskevassa laissa (308/2006) tarkoitettuja tarpeellisia matkustajatietoja;

13) radiotaajuuksista ja telelaitteista annetussa laissa (1015/2001) tarkoitettuja taajuuksien käyttöä koskevia tietoja;

14) sotilaskurinpitolaissa tarkoitettuista kurinpitorangaistusrekisteristä;

15) asevelvollisuuslaissa (1438/2007) tarkoitettuista asevelvollisrekisteristä;

16) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitusta kriisinhallintahenkilöstörekisteristä;

17) puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitettuista lupa- ja valvonta-asioiden rekisteristä;

18) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007) tarkoitettuista Maanpuolustus- ja koulutusyhdistyksen rekistereistä;

19) Puolustusministeriöltä puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetussa laissa (242/1990) tarkoitetuista lupa-asioista;

20) Ulkoasiainministeriöltä tietoja kaksikäyttötuotteiden (562/1996) vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) tarkoitetuista lupa-asioista;

21) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta tarpeellisia tietoja virka-avun antamiseksi;

Tässä pykälässä tarkoitetut tiedot saa luovuttaa maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti, siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan.

15 § Tietojen saanti muulta viranomaiselta

Pääesikunnalla on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ja henkilöltä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista pääesikunnalle tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu virkamies.

16 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta tai Viestintäviraston hyväksymällä teknisellä laitteella yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

5 luku

Tietojen saanti rikoksen selvittämisessä

17 § Tietojen saanti eräiden viranomaisten rekistereistä rikoksen selvittämisessä

Pääesikunnalla on 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän hoitamiseksi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tarpeellisia ja tehtävien suorittamisen kannalta välttämättömiä tietoja seuraavista rekistereistä:

1) väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 13–17 §:ssä säädettyjä tietoja;

2) sakkorekisteristä siihen talletettuja tietoja sakoista ja niiden täytäntöönpanosta sekä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään sisältyviä tietoja syyttäväviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista ja ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään sisältyviä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista ja niiden lainvoimaisuudesta, jos sellainen tieto on saatavissa;

- 3) poliisin tietojärjestelmistä, lukuun ottamatta henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 30 §:ssä tarkoitettua Europol-tietojärjestelmää sekä lain 31 §:ssä mainittua kansallista Schengen-tietojärjestelmää, siten kuin laissa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (761/2003) säädetään;
- 4) Ajoneuvoliikennerekisteristä annetussa laissa (541/2003) tarkoitetusta ajoneuvoliikennerekisteristä rikosta ja siitä seuranneita rangaistuksia ja muita seuraamuksia koskevia tietoja;
- 5) sotilaskurinpitolaissa tarkoitetusta kurinpitorangaistusrekisteristä;
- 6) asevelvollisuuslaissa (1438) tarkoitetusta asevelvollisrekisteristä;
- 7) puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007) tarkoitetusta lupa- ja valvonta-asioiden rekisteristä;
- 8) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta tarpeellisia tietoja virka-avun antamiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot saa luovuttaa maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti, siten kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan.

18 § Tietojen saanti muulta viranomaiselta

Pääesikunnalla on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä ja henkilöltä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista pääesikunnalle tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa kielletty tai rajoitettu.

Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu virkamies.

19 § Tietojen saanti yksityiseltä yhteisöltä

Pääesikunnalla on oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta tai Viestintäviraston hyväksymällä teknisellä laitteella yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitettun tehtävän suorittamiseksi. Pääesikunnalla on vastaava oikeus saada postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä jakeluosoitetietoja.

6 luku

Henkilörekistereitä koskevat säännökset

20 § Suhde muuhun lainsäädäntöön

Rekisteritietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

21 § Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri on puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, joka voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Turvallisuustietorekisteri voi sisältää myös manuaalisia osia. Rekisteristä on käytävä ilmi tiedon tallettaja.

Rekisteriin saadaan tallettaa henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, perhesuhteet, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, koulutus, ammatti, työ- ja palvelushistoria, osoite, puhelinnumero, muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta, kuva, henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai puolustusvoimien työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa tarpeellisia tietoja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa tarkoitetusta pääesikunnan tekemästä perusmuotoisesta turvallisuusselvityksestä taikka laajasta tai suppeasta turvallisuusselvityksestä, selvityksen kohteena olevan henkilön tunnistetiedot sekä mainitun selvityksen antamisaika.

22 § Turvallisuustietorekisterin käyttöoikeus

Turvallisuustietorekisteriä saavat käyttää ne 2 §:n 1 momentissa tarkoitetut virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikoksen ennalta estämisen- ja paljastamistehtävää.

Rekisterinpitäjä voi antaa käyttöoikeuden turvallisuustietorekisteriin myös poliisin, tullin tai rajavartiolaitoksen palveluksessa oleville rikostiedustelu- ja tarkkailutehtäviin tai rikostietojen analyysitehtäviin määrätyleisille virkamiehille siinä laajuudessa kuin näillä viranomaisilla on oikeus tietojen saamiseen puolustusvoimilta.

23 § Rikostietorekisteri

Rikostietorekisteri on puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien käyttöön tarkoitettu pysyvä automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä henkilörekisteri, joka voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Rikostietorekisteri voi sisältää myös manuaalisia osia. Rekisteristä on käytävä ilmi tiedon tallettaja.

Rekisteriin saadaan tallettaa tutkittavasta rikoksesta epäillyn taikka pakkokeinon kohteena olevan henkilön henkilöllisyyttä koskevista tiedoista täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, kansalaisuudettomuus, kansallisuus, kotivaltio, siviilisääty, syntymävaltio, syntymäkotikunta, kotikunta, koulutus, ammatti, työ- ja palvelushistoria, osoite, puhelinnumero, muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta, kuva, henkilöä koskevat hänen omaan turvallisuuteensa tai puolustusvoimien työturvallisuuteen vaikuttavat tiedot sekä oikeushenkilön yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot.

Rekisteriin saadaan lisäksi tallettaa 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi hankittuja muita kuin 2 momentissa mainittuja tarpeellisia tietoja seuraavasti:

1) tietoja rikoksella menetetyistä tai haltuun otetusta omaisuudesta omaisuuden löytämiseksi ja omistajalleen tai haltijalleen palauttamiseksi;

- 2) kirjattujen rikosilmoitusten koottua hakua varten rikoksista epäillyistä henkilöistä rikosilmoituksen numero, rikoksen tekopäivä ja -paikka, rikosnimike, rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika sekä rikoksesta seuranneet rangaistukset ja muut seuraamukset;
- 3) tieto rikoksen tai tapahtuman ilmoittajan nimestä ja ilmoituspäivästä; sekä
- 4) asianomistajan täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero, muu yhteystieto.

24 § Rikostietorekisterin käyttöoikeus

Rikostietorekisteriä saavat käyttää ne 2 §:n 1 momentissa tarkoitetut virkamiehet, jotka on määrätty hoitamaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua rikoksen selvittämistehtävää.

25 § Tilapäiset henkilörekisterit

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavan virkamiehen tai virkamiesten muodostaman työryhmän käyttöön voidaan perustaa automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettäviä tilapäisiä henkilörekistereitä. Tilapäisen henkilörekisterin käyttöoikeus on sillä tai niillä virkamiehillä, joiden käyttöön rekisteri on perustettu.

Tilapäinen henkilörekisteri voi sisältää tietoja, joita on tarpeen käsitellä yksittäisen tehtävän tai tehtäväkokonaisuuden suorittamiseksi. Rekisteri voi sisältää myös manuaalisia osia.

Tilapäisen henkilörekisterin perustamisesta päättää tehtävästä vastaava, puolustusvoimissa rikostorjuntaa suorittava virkamies. Rekisteristä on käytävä ilmi tiedon tallettaja.

26 § Arkaluonteisten tietojen käsittely

Henkilötietolain 11 §:n 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja rikollisesta teosta tai rangaistuksesta taikka tietoja muusta rikoksen seuraamuksesta saa kerätä ja tallettaa tässä luvussa tarkoitettuun henkilörekisteriin silloin, kun tietojen käsittely on rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeellista.

Henkilötietolain 11 §:n 1 ja 2 sekä 4–6 kohdassa mainittuja tietoja rodusta tai etnisestä alkuperästä, henkilön yhteiskunnallisesta, poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta taikka ammattiliittoon kuulumisesta, terveydentilasta, sairaudesta, vammaisuudesta tai hoitotoimenpiteistä, seksuaalisesta käyttäytymisestä tai suuntautumisesta taikka sosiaalihuollon tarpeesta, palveluista, tukitoimista tai muista sosiaalihuollon etuuksista saa kerätä ja tallettaa tässä luvussa tarkoitettuun henkilörekisteriin ainoastaan silloin, kun tietojen käsittely on 4 §:n 1 momentissa tai 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun yksittäisen tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä.

Henkilötietolain 11 §:n 4 kohdassa tarkoitettuja henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia koskevia tietoja saa liittää kerätä ja tallettaa tässä luvussa tarkoitettuun henkilörekisteriin silloin, kun tietojen käsittely on rekisteröidyn oman turvallisuuden tai työturvallisuuden varmistamiseksi välttämätöntä.

27 § Yksittäiseen tehtävään liittymättömien tietojen käsittely

Tässä laissa tarkoitettussa yksittäisessä tehtävässä saatuja henkilötietoja, jotka eivät liity kyseiseen tehtävään, saa kerätä ja tallettaa vain turvallisuustietorekisteriin ja tilapäiseen henkilörekisteriin.

Ylimääräistä tietoa saadaan tallettaa turvallisuustietorekisteriin ja tilapäiseen henkilörekisteriin vain pakkokeinolain 10 luvun 57 §:n 1 momentissa ja poliisilain 5 luvun 55 §:n 2 momentissa säädetyn edellytyksin.

Tietoja tallettaessa on niihin mahdollisuuksien mukaan liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta.

28 § Tietojen luovuttaminen sotilasviranomaiselle

Rekisterinpitäjällä on oikeus luovuttaa sotilaskurinpitolaissa tarkoitettulle kurinpitoesimiehelle rikostietorekisterin tietoja, jos se on tarpeen kurinpitoesimiehelle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Rekisterinpitäjällä on oikeus luovuttaa asevelvollisuuslaissa ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa tarkoitetuille rekisterinpitäjille turvallisuustietorekisterin ja rikosrekisterin tietoja, jos se on tarpeen asevelvollisuuslaissa ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Turvallisuustietorekisterin tai rikostietorekisterin tietoja muuhun kuin rekisterin käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön ja 27 §:ssä tarkoitettuja tietoja saa kuitenkin luovuttaa vain silloin, kun se on tarpeen:

- 1) valtion turvallisuuden varmistamiseksi;
- 2) välittömän henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran taikka huomattavan omaisuusvahingon torjumiseksi; tai
- 3) sellaisen rikoksen ennalta estämiseksi tai selvittämiseksi, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Tiedot saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti.

29 § Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Rekisterinpitäjä saa luovuttaa turvallisuustietorekisteristä ja rikostietorekisteristä tietoja, jotka ovat tarpeen:

- 1) poliisille niitä poliisilain 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä varten, jotka liittyvät oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen, selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen;
- 2) rajavartiolaitoksen viranomaiselle aluevalvontalain (755/2000) mukaista tehtävää varten ja rajavartiolaitoissa tarkoitettua rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä varten;
- 3) tullilaitokselle tullilaissa tarkoitettua ulkomaanliikenteen valvontaa, tullirikosten ennalta estämistä, keskeyttämistä ja selvittämistä sekä henkilöiden maahantulon ja maastalähdön valvontaa ja siihen kuuluvan rajatarkastuksen suorittamista varten;
- 4) yleisille syyttäjille yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 11 §:ssä säädettyssä laajuudessa.

Rekisterin tietoja muuhun kuin sen käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön saa luovuttaa vain 28 §:n 3 momentissa mainittua tarkoitusta varten.

Tiedot saa luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti siten, kuin siitä rekisterinpitäjän kanssa sovitaan.

30 § Tietojen poistaminen turvallisuustietorekisteristä

Turvallisuustietorekisteristä poistetaan henkilöä koskevat tiedot 25 vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

Tietojen edelleen säilyttämisen tarpeellisuus tutkitaan viimeistään viiden vuoden kuluttua edellisestä tietojen tarpeellisuuden tarkastamisesta, ja tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä.

Turvallisuustietorekisterissä olevat tiedot perusmuotoisesta turvallisuusselvityksestä samoin kuin laajasta ja suppeasta turvallisuusselvityksestä poistetaan vuoden kuluessa vastaavan uuden selvityksen antamisesta ja joka tapauksessa viimeistään kymmenen vuoden kuluttua selvityksen antamisesta.

31 § Tietojen poistaminen rikostietorekisteristä

Rikostietorekisteristä poistetaan henkilöä koskevat tiedot:

- 1) viimeistään kymmenen vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä;
- 2) viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, jos rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on yli kymmenen vuotta;
- 3) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tekemästä päätöksestä jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen taikka syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta;
- 4) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän päätöksestä, että rikos on vanhentunut;
- 5) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon, että syyte on lainvoimaisesti hylätty tai nostettu syyte syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi hylätty; tai
- 6) viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

32 § Tietojen poistaminen tilapäisestä henkilörekisteristä

Tilapäisestä henkilörekisteristä poistetaan henkilöä koskevat tiedot:

- 1) kun tieto on todettu rekisterin käyttötarkoituksen kannalta tarpeettomaksi;
- 2) viimeistään yhden vuoden kuluttua rikoksen syyteoikeuden vanhentumisesta, jos rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika on yli kymmenen vuotta;
- 3) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 1 luvun 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tekemästä päätöksestä jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen taikka syyttäjän tekemästä päätöksestä, jonka mukaan asiassa ei ole kyseessä rikos tai näyttöä rikoksesta;

- 4) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon syyttäjän päätöksestä, että rikos on vanhentunut;
- 5) viimeistään yhden vuoden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon, että syyte on lainvoimaisesti hylätty tai nostettu syyte syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi hylätty; tai
- 6) viimeistään yhden vuoden kuluttua rekisteröidyn kuolemasta.

33 § Tarkastusoikeuden toteuttaminen

Tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolain 26 ja 28 §:ää. Rekisterinpitäjä tai sen määräämä hallintoyksikkö antaa tiedot tarkastamista varten.

34 § Tarkastusmenettely

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai tietojen antamiseen oikeutetulle viranomaiselle ja todistettava henkilöllisyytensä.

35 § Tarkastusoikeuden rajoitukset

Tarkastusoikeutta ei ole turvallisuustietorekisteriin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa turvallisuustietorekisteriin talletettujen rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tarkastusoikeuden rajoituksista on lisäksi voimassa, mitä henkilötietolain 27 §:ssä säädetään.

36 § Rekisterinpitäjä

Turvallisuustietorekisterin ja rikostietorekisterin rekisterinpitäjä on pääesikunta.

Tilapäisen henkilörekisterin rekisterinpitäjä on pääesikunnan tutkintaosasto.

7 luku

Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot

37 § Luvun säännösten soveltaminen

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain (1438/2007) 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta.

38 § Pääesikunnan tutkintaosaston muiden virkamiesten toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä 2 §:n 1 kohdassa säädetään, pääesikunnan tutkintaosaston virkamiehet, jotka ovat suorittaneet poliisialipäällystötutkinnon, voivat toimia tutkinnanjohtajana 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen selvittämisessä.

39 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet rikosten ennalta estämisessä ja paljastamisessa

Poliisimiehelle säädettyjä toimivaltuuksia voi 4 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tehtävässä käyttää tehtävään riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva sotilas.

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään, saa osallistua 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseen ja edellä 5 §:ssä tarkoitettujen tiedonhankintamenetelmien käyttöön puolustusvoimien rikostorjuntaan määrätyn virkamiehen ohjauksessa ja valvonnassa.

40 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet rikosten selvittämisessä

Tutkinnanjohtajana tai tutkijana 7 §:n 1 momentissa tarkoitetussa tehtävässä voi toimia tehtävään riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva sotilas.

Sen lisäksi, mitä sotilaskurinpitolain 16 §:ssä säädetään, saa kiinniottamisen suorittaa asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään.

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on määrätty tämän lain mukaiseen puolustusvoimien rikostorjuntatehtävään, saa osallistua 7 §:n 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseen puolustusvoimien rikostorjuntaan määrätyn virkamiehen ohjauksessa ja valvonnassa.

41 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan virkavastuu

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 39–40 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

42 § Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan vahingonkorvausvastuu

Edellä 39–40 §:ssä tarkoitetun tehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 39–40 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan asevelvollisen korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

8 luku

Valvonta

43 § Valvonta puolustusvoimissa

Puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitettu puolustusvoimien johto ja tämän lain 2 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu virkamies valvovat puolustusvoimien rikostorjunnan hoitamista.

44 § Puolustusministeriön suorittama valvonta

Edellä 5 §:ssä tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja 9 §:ssä tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen käytöstä laadittu pöytäkirja on toimitettava puolustusministeriölle.

Puolustusministeriölle on toimitettava tiedot yhteiskunnallisesti, taloudellisesti tai vakavuudeltaan merkittävistä puolustusvoimien rikostorjuntaan liittyvistä asioista.

Puolustusministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä salaisten tiedonhankintakeinojen ja pakkokeinojen käytön järjestämisestä ja valvonnasta sekä toimenpiteiden kirjaamisesta ja valvontaa varten annettavista selvityksistä.

45 § Kertomus eduskunnan oikeusasiamiehelle

Puolustusministeriö antaa eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomuksen 5 §:ssä tarkoitettujen salaisten tiedonhankintakeinojen ja 9 §:ssä tarkoitettujen salaisten pakkokeinojen ja niiden suojaamisen käytöstä ja valvonnasta. Kertomus toimitetaan lisäksi tiedoksi suojelupoliisille.

9 luku

Erinäiset säännökset

46 § Turvallisuusselvitykset

Pääesikunnalla on turvallisuusselvityksistä annetussa laissa tarkoitettua perusmuotoista turvallisuusselvitystä ja laajaa turvallisuusselvitystä tehdessään oikeus käyttää pitämäänsä rikostietorekisteriin ja turvallisuustietorekisteriin sisältyviä tietoja sekä oikeus saada sakkorekisteristä siihen talletettuja tietoja sakkorangaistuksista ja niiden täytäntöönpanosta sekä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnalliseen käsittelyjärjestelmään sisältyviä tietoja syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista ja ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään sisältyviä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuista. Pääesikunnan oikeudesta saada muita tietoja, joita se voi käyttää perusmuotoista turvallisuusselvitystä tai laajaa turvallisuusselvitystä tehdessään, säädetään erikseen.

Pääesikunnalla on myös oikeus saada poliisin henkilörekistereistä tietoja henkilön sopivuuden arvioimiseksi puolustushallinnon alalla palvelemista ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa tarkoitettujen turvallisuusselvitysten antamista varten.

10 luku

Voimaantulo ja viittaussäännökset

47 § Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 3 päivänä marraskuuta 1995 poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annettu laki (1251/1995) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

48 § Viittaussäännös

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetun lain säännöksiin, viittauksen katsotaan tämän lain voimaan tultua tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

2. Laki tieliikennelain muuttamisesta

Laki tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* tieliikennelain (267/1981) 25 §:n 3 momentti ja 48 §:n 2, 4 ja 5 momentti, sellaisena kuin ne ovat 25 §:n 3 momentti ja 48 §:n 2 momentti laissa 23/2001, 48 §:n 4 momentti laissa 449/1989 ja 48 §:n 5 momentti laissa 527/2005, seuraavasti:

25 §

Nopeusrajoitukset

Liikenneministeriö voi antaa määräyksiä yleisestä nopeusrajoituksesta koko maassa tai tietyssä osassa maata. Tiekohtaisista ja paikallisista nopeusrajoituksista päättää liikenneministeriön tarvittaessa antamien yleisten ohjeiden mukaisesti ja 51 §:n säännöksiä noudattaen se, jolle liikenteen ohjauslaitteen asettaminen kuuluu.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen suurimmista sallituista ajoneuvokohtaisista nopeuksista säädetään asetuksella.

Hälytysajoneuvon, liikenteen valvontaan taikka poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin tai rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaiseen virkatehtävään käytettävän ajoneuvon kuljettaja sekä poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa ylittää tässä pykälässä tarkoitetun suurimman sallitun nopeuden, jos tehtävän kiireellisyys sitä välttämättä edellyttää.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa on säädetty, saa sairaankuljetukseen käytettävän erikoisauton kuljettaja ylittää erikoisautoille säädetyn suurimman sallitun nopeuden, vaikkei tehtävän kiireellisyys sitä enää välttämättä edellyttäkään.

48 §

Poikkeussäännökset

Hälytysajoneuvon ja poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa kiireellisessä tehtävässä tarpeellista varovaisuutta noudattaen poiketa niistä liikennesäännöistä, jotka eivät erityisesti koske häntä. Hänen on kuitenkin annettava esteetön kulku junalle ja muulle rautatiekiskoilla kulkevalle laitteelle. Hälytysajoneuvon ja saattuetta vetävän poliisiajoneuvon kuljettajan on annettava säädettyjä ääni- ja valomerkkejä.

Säädettyjä valomerkkejä antavaa hälytysajoneuvoa ja poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin tai rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaisessa virkatehtävässä olevaa ajoneuvoa sekä sanottuja merkkejä antavan poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvaa ajoneuvoa saa, milloin tehtävä välttämättä sitä edellyttää, erityistä varovaisuutta noudattaen kuljettaa sellaisella tiellä, tien osalla tai alueella, jolla ajaminen muutoin on kielletty.

Tienpidossa tai vastaavassa tiellä tai sen vieressä tehtävässä työssä käytettävää ajoneuvoa saa 8-12 ja 33 §:n säännösten estämättä kuljettaa olosuhteiden edellyttämällä tavalla tarpeellista varovaisuutta noudattaen.

Ajoneuvon, jota käytetään 3 momentissa mainitussa työssä, liikennevalvonnassa tai poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin taikka rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaisessa virkatehtävässä, saa 26–28 §:n säännösten estämättä tilapäisesti pysäyttää tai pysäköidä tehtävän vaatimalla tavalla edellyttäen, ettei liikennettä ilmeisesti vaaranneta.

Poliisimiehellä, tullimiehellä, rajavartiomiehellä ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) tarkoittamalla virkamiehellä rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä on tarkkailutehtävässä, poliisimiehellä, tullimiehellä ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) tarkoittamalla virkamiehellä rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

3. Laki turvallisuusselvityksistä annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) 26 § seuraavasti:

26 §

Turvallisuusselvityksistä pidettävät henkilökisterit.

Tehdyistä turvallisuusselvityksistä pidettävistä henkilökistereistä säädetään poliisin henkilökistereistä annetussa laissa ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4. Laki puolustusvoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (5551/2007) 8 § seuraavasti:

8 §

Poliisitehtävät

Puolustusvoimat huolehtii poliisitehtävistä siten kuin rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 19 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettu Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettu kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

- - -

2) puolustusvoimien pääesikunnalle rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/) tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten;

- - -

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksesta annetun lain (579/2005) 22 §:n 2 momentti seuraavasti:

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.

- - -

Oikeudesta rekisteritietojen saamiseen on lisäksi voimassa, mitä säädetään rikosrekisterilaissa, holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999), kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002), konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa laissa (137/2004), liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985), maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa (493/1999), maistraattien eräistä henkilörekistereistä annetussa laissa (57/2005), pelastuslaissa (468/2003), rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/), tullilaissa (1466/1994), ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa

(1270/1997), ulosottolaissa (37/1895), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja muualla laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä päivänä kuuta 2010

Tasavallan Presidentti

Puolustusministeri

Rinnakkaistekstit

2. Laki tieliikennelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti *muutetaan* tieliikennelain (267/1981) 25 §:n 3 momentti ja 48 §:n 2, 4 ja 5 momentti, sellaisena kuin ne ovat 25 §:n 3 momentti ja 48 §:n 2 momentti laissa 23/2001, 48 §:n 4 momentti laissa 449/1989 ja 48 §:n 5 momentti laissa 527/2005, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

25 §

Nopeusrajoitukset

Liikenneministeriö voi antaa määräyksiä yleisestä nopeusrajoituksesta koko maassa tai tietyssä osassa maata. Tiekohtaisista ja paikallisista nopeusrajoituksista päättää liikenneministeriön tarvittaessa antamien yleisten ohjeiden mukaisesti ja 51 §:n säännöksiä noudattaen se, jolle liikenteen ohjauslaitteen asettaminen kuuluu.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen suurimmista sallituista ajoneuvokohtaisista nopeuksista säädetään asetuksella.

Hälytysajoneuvon, liikenteen valvontaan taikka poliisin, rajavartiolaitoksen tai tullin virkatehtävään käytettävän ajoneuvon kuljettaja sekä poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa ylittää tässä pykälässä tarkoitetun suurimman sallitun nopeuden, jos tehtävän kiireellisyys sitä välttämättä edellyttää.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa on säädetty, saa sairaankuljetukseen käytettävän erikoisauton kuljettaja ylittää erikoisautoille säädetyn suurimman sallitun nopeuden, vaikkei tehtävän kiireellisyys sitä enää välttämättä edellytäkään.

Esitys

25 §

Nopeusrajoitukset

Liikenneministeriö voi antaa määräyksiä yleisestä nopeusrajoituksesta koko maassa tai tietyssä osassa maata. Tiekohtaisista ja paikallisista nopeusrajoituksista päättää liikenneministeriön tarvittaessa antamien yleisten ohjeiden mukaisesti ja 51 §:n säännöksiä noudattaen se, jolle liikenteen ohjauslaitteen asettaminen kuuluu.

Moottorikäyttöisten ajoneuvojen suurimmista sallituista ajoneuvokohtaisista nopeuksista säädetään asetuksella.

Hälytysajoneuvon, liikenteen valvontaan taikka poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin *tai rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaiseen* virkatehtävään käytettävän ajoneuvon kuljettaja sekä poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa ylittää tässä pykälässä tarkoitetun suurimman sallitun nopeuden, jos tehtävän kiireellisyys sitä välttämättä edellyttää.

Sen lisäksi, mitä 3 momentissa on säädetty, saa sairaankuljetukseen käytettävän erikoisauton kuljettaja ylittää erikoisautoille säädetyn suurimman sallitun nopeuden, vaikkei tehtävän kiireellisyys sitä enää välttämättä edellyttäkään.

Voimassa oleva laki

48 §

Poikkeussäännökset

Hälytysajoneuvon ja poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa kiireellisessä tehtävässä tarpeellista varovaisuutta noudattaen poiketa niistä liikennesäännöistä, jotka eivät erityisesti koske häntä. Hänen on kuitenkin annettava esteetön kulku junalle ja muulle rautatiekiskoilla kulkevalle laitteelle. Hälytysajoneuvon ja saattuetta vetävän poliisiajoneuvon kuljettajan on annettava säädettyjä ääni- ja valomerkkejä.

Säädettyjä valomerkkejä antavaa hälytysajoneuvoa ja poliisin, rajavartiolaitoksen taikka tullin virkatehtävässä olevaa ajoneuvoa sekä sanottuja merkkejä antavan poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvaa ajoneuvoa saa, milloin tehtävä välttämättä sitä edellyttää, erityistä varovaisuutta noudattaen kuljettaa sellaisella tiellä, tien osalla tai alueella, jolla ajaminen muutoin on kielletty.

Tienpidossa tai vastaavassa tiellä tai sen vieressä tehtävässä työssä käytettävää ajoneuvoa saa 8-12 ja 33 §:n säännösten estämättä kuljettaa olosuhteiden edellyttämällä tavalla tarpeellista varovaisuutta noudattaen.

Ajoneuvon, jota käytetään 3 momentissa mainitussa työssä, liikennevalvonnassa tai poliisin, rajavartiolaitoksen taikka tullin virkatehtävässä, saa 26–28 §:n säännösten estämättä tilapäisesti pysäyttää tai pysäköidä tehtävän vaatimalla tavalla edellyttäen, ettei liikennettä ilmeisesti vaaranneta.

Poliisimiehellä, tullimiehellä ja rajavartiomiehellä on tarkkailutehtävässä, poliisimiehellä ja tullimiehellä teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtä-

vässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

Esitys

48 §

Poikkeussäännökset

Hälytysajoneuvon ja poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvan ajoneuvon kuljettaja saa kiireellisessä tehtävässä tarpeellista varovaisuutta noudattaen poiketa niistä liikennesäännöistä, jotka eivät erityisesti koske häntä. Hänen on kuitenkin annettava esteetön kulku junalle ja muulle rautatiekiskoilla kulkevalle laitteelle. Hälytysajoneuvon ja saattuetta vetävän poliisiajoneuvon kuljettajan on annettava säädettyjä ääni- ja valomerkkejä.

Säädettyjä valomerkkejä antavaa hälytysajoneuvoa ja poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin *tai rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaisessa* virkatehtävässä olevaa ajoneuvoa sekä sanottuja merkkejä antavan poliisiajoneuvon vetämään saattueeseen kuuluvaa ajoneuvoa saa, milloin tehtävä välttämättä sitä edellyttää, erityistä varovaisuutta noudattaen kuljettaa sellaisella tiellä, tien osalla tai alueella, jolla ajaminen muutoin on kielletty.

Tienpidossa tai vastaavassa tiellä tai sen vieressä tehtävässä työssä käytettävää ajoneuvoa saa 8-12 ja 33 §:n säännösten estämättä kuljettaa olosuhteiden edellyttämällä tavalla tarpeellista varovaisuutta noudattaen.

Ajoneuvon, jota käytetään 3 momentissa mainitussa työssä, liikennevalvonnassa tai poliisin, rajavartiolaitoksen, tullin *taikka rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) 4 §:n 1 momentin mukaisessa* virkatehtävässä, saa 26–28 §:n säännösten estämättä tilapäisesti pysäyttää tai pysäköidä tehtävän vaatimalla tavalla edellyttäen, ettei liikennettä ilmeisesti vaaranneta.

Poliisimiehellä, tullimiehellä, rajavartiomiehellä ja *rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) tarkoittamalla virkamiehellä rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä* on tarkkailutehtävässä, poliisimiehellä, tullimiehellä ja *rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (/) tarkoittamalla virkamiehellä rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävässä* teknisen tarkkailun tehtävässä ja poliisimiehellä peitetoimintatehtävässä ja valeostotehtävässä toimiessaan erityistä varovaisuutta noudattaen sama oikeus kuin säädettyjä ääni- ja valomerkkejä antavan poliisiauton kuljettajalla poiketa tämän lain säännöksistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3. Laki turvallisuusselvityksistä annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) 26 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

26 §

Turvallisuusselvityksistä pidettävät henkilökisterit

Tehdyistä turvallisuusselvityksistä pidettävistä henkilökistereistä säädetään poliisin henkilökistereistä annetussa laissa ja poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995).

Eesitys

26 §

Turvallisuusselvityksistä pidettävät henkilökisterit

Tehdyistä turvallisuusselvityksistä pidettävistä henkilökistereistä säädetään poliisin henkilökistereistä annetussa laissa ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4. Laki puolustusvoimista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (5551/2007) 8 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

8 §

Poliisitehtävät

Puolustusvoimat huolehtii poliisitehtävistä siten kuin poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995) säädetään.

Eesitys

8 §

Poliisitehtävät

Puolustusvoimat huolehtii poliisitehtävistä siten kuin rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5. Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (761/2003) 19 §:n 1 momentin 2 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

2) puolustusvoimien pääesikunnalle poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995) tarkoitettuja turvallisuus- ja valvontatehtäviä sekä rikostutkintaa varten ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten;

Esitys

19 §

Tietojen luovuttaminen muille viranomaisille

Poliisi saa luovuttaa muista poliisin henkilörekistereistä kuin 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa tietoja, jotka ovat tarpeen:

2) puolustusvoimien pääesikunnalle *rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/)* tarkoitettuja *rikosten ennalta estämistä ja paljastamista sekä selvittämistä* varten ja turvallisuusselvityksistä annetussa laissa (177/2002) tarkoitettujen turvallisuusselvitysten tekemistä varten, *rikosten ennalta estämistä ja paljastamista varten poliisi saa kuitenkin luovuttaa tietoja 30 §:ssä tarkoitettusta Europol-tietojärjestelmästä ja 31 §:ssä tarkoitettusta kansallisesta Schengen-tietojärjestelmästä ;*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6. Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksesta annetun lain (579/2005) 22 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.

Oikeudesta rekisteritietojen saamiseen on lisäksi voimassa, mitä säädetään rikosrekisterilaissa, holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999), kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002), konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa laissa (137/2004), liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985), maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa (493/1999), maistraattien eräistä henkilökistereistä annetussa laissa (57/2005), pelastuslaissa (468/2003), poliisin tehtävien suorittamisesta puolustusvoimissa annetussa laissa (1251/1995), tullilaissa (1466/1994), ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997), ulosottolaissa (37/1895), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja muualla laissa.

Esitys

22 §

Rajavartiolaitoksen oikeus saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Oikeudesta rekisteritietojen saamiseen on lisäksi voimassa, mitä säädetään rikosrekisterilaissa, holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999), kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetussa laissa (453/2002), konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetussa laissa (137/2004), liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985), maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa (493/1999), maistraattien eräistä henkilökistereistä annetussa laissa (57/2005), pelastuslaissa (468/2003), rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/), tullilaissa (1466/1994), ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997), ulosottolaissa (37/1895), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) ja muualla laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
